

Küfür Etmenin Sosyal Gen'ini Anlamak: Duygusal Kendilik Dolaşımının Tezahürü

Hilal Ekşi

0000-0002-0190-3282

hilal_eksi_98@hotmail.com

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Genel Sosyoloji ve Metodoloji Doktora Programı, İstanbul, Türkiye

Uğur Dolgun

0000-0003-4898-1007

udolgun@istanbul.edu.tr

İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat Sosyolojisi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Öz

Amaç: Cinsel içerikli küfür söylemleri üzerine işlevsellik ağırlıklı çalışmaların odaklanmış olduğu çıktılardan biri olan küfürlü söylemlerin telaffuz edildiğinde bireyleri duygusal olarak rahatlattığı (katartik rol) mevzuu, her ne kadar bu tarz söylemlerin yararına vurgu yapmış olsa da esasında söylemlerin anlamsal görünümünün her zaman işlevsel ve faydalı bir şeye yol açamayacağı hususunu göz ardı etmektedir. Küfürlü söylemlerin işlevsel boyutunun yanı sıra anlamsal ve görünümsel boyutları da bulunmaktadır. Bu çalışma, literatürde çoğunlukla cinsel içerikli küfür söylemlerinin işlevsellik çevresinde katartik (rahatlatıcı) rolüne odaklanan ve veri toplamada ikincil verilerle hareket eden çalışmaların eksik bıraktığı anlamsal ve nedensel boyutları derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Küfrün anlamsal ve görünümsel boyutlarının toplumsal etkileşimlerle birlikte oluşturulmasını, kullanılmasını ve kullanımı sonucunda meydana gelen neticeleri incelemeye yönelik bu fenomenolojik çalışmada, toplumsal üretim içerisinde oluşma sürecinden geçen kendilik inşasıyla küfürlü söylemlerin neliğine, nedenselliğine ve ilişkiselliğine bakılmıştır.

Yöntem: Fenomenolojik desenin kullanıldığı bu çalışmada, neden küfrettiğimizi ve küfürlü söylemlerin neden cinsel içerikli ifadeleri yansıttığı meselesi, katılımcıların söylemlerinden hareketle kendilik ilişkiselliği üzerinden analize tabi tutulmuştur. Araştırma için toplam 20 kişiyle (10 kadın-10 erkek) yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Küfrün kullanım anlamını daha derinlikli analiz edebilmek için amaçlı örnekleme tercih edilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların yaş aralığı 18-35 yaş arasında sınırlandırılırken eğitim düzeylerinin ise lisans ve üzeri olmasına önem verilmiştir. Veri analizi için İstanbul'da 10 Mayıs-1 Ağustos 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış mülakatlar aracılığıyla katılımcıların aktarımları tekrar tekrar okunarak tematik analizler oluşturulmuştur.

Bulgular: Araştırma sonucunda elde edilen verilerden hareketle iki farklı fakat en nihayetinde birleşen küfür görünümünün olduğu tespit edilmiştir; duygunun işlevselliği ve toplumun nedenselliği. Duygunun işlevselliğinde vurgulanan esas, bireylerin kendiliklerine dair nedensellikler iken toplumun nedenselliğinde konumlanan esas ise toplumun etkenliğidir. İlkinde aktif ikincisinde pasif gibi görünen birey profilinin davranış biçimi temelde toplumsal hayatta kalma güdüsünde birleşmektedir. Zira toplumsal hayatta kendiliği ve kendilik görünümüyle var olan bireyler, söz konusu kendiliklerini söylemlerle ifade etmektedirler. Böylece gündelik hayatta kullandığımız küfürlü söylemlerin kendiliklerimizi imlediğimiz birer araçlar olduğunu söyleyebilmek mümkün hâle gelmektedir. Her iki görünümü oluşturan şu muhtelif alt başlıklar ise küfürlü söylemlerin kendilik ve sosyal gen ile nasıl ilişkisellik içinde olduğunu göstermektedir:

“Benlik bölünmesi”, “benlik erimesi”, “homojen duygu kullanımı”, “kendilik tamamlanması”, “küfrün anlam yitimi ve kayması”, “karşılıklı çelişkide muafiyet”.

Sonuç: Bu araştırma, literatürde küfrün ekseriyetle incelendiği kullanımından sonraki işlevsel sonuçlarından çok küfür kullanımının arka planındaki nedenlere odaklanmıştır. Söz konusu söylemlerin, cinsiyet ekseninde duygusal benlik inşasıyla nasıl ortaya çıktığı, hangi rollere büründüğü, hangi çıktılara yol açtığı ve “sosyal gen” mantığıyla nasıl kuşaktan kuşağa aktarıldığı bağlamında incelenmesi araştırmanın özgün yanlarını temsil etmektedir. Öte yandan araştırmanın örneklemine bağlamsal sınırlılığı göz önünde bulundurulduğunda farklı örneklem ve bağlam seçimleriyle değişken küfür kullanımlarının olabileceği durumu ise gelecek çalışmalar için yeni araştırma alanları açmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Sosyoloji; Cinsellik; Kendilik; Küfür; Sosyal Gen, Toplumsal Cinsiyet

Öne Çıkanlar

- Gündelik hayatta kullandığımız küfürlü söylemlerin öğrenilen duygusal kendilik ve sosyal gen aktarımı ile ilişkiseliliği incelenmiştir.
- Yapılan mülakatlarla bireylerin küfür kullanımda kendilikleri ile olan bağlantısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.
- Özellikle cinsiyet ayrımına göre küfür kullanımının nedensellikleri tespit edilmiştir.
- Küfrün toplumsal ve anlamsal görünümü analize tabi tutulmuştur.
- Küfrün kullanım nedensellikleri bireysel bağlamdan toplumsal bağlama doğru incelenerek “benlik bölünmesi”, “benlik erimesi”, “homojen duygu kullanımı”, “kendilik tamamlanması”, “küfrün anlam yitimi ve kayması”, “karşılıklı çelişkide muafiyet” gibi muhtelif kavramsallaştırmalar nazarında irdelenmiştir.

Atıf Bilgisi

Ekşi, Hilal – Dolgun, Uğur. “Küfrün Sosyal Gen’ini Anlamak: Duygusal Kendilik Dolaşımının Tezahürü”. *Eskiye*ni 62 (Haziran 2026), 975-1008.

<https://doi.org/10.37697/eskiye.1674745>

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi	12 Nisan 2025	
Kabul Tarihi	30 Haziran 2026	
Yayın Tarihi	30 Haziran 2026	
Hakem Sayısı	İki İç Hakem - İki Dış Hakem	
Değerlendirme	Çift Taraflı Kör Hakemlik	
Etik Beyan	Bu çalışma “İlkeliğin Yeniden İnşası: Duygu ve Dil Açısından Sosyal Gen Aktarımı Olarak Küfür” başlıklı yüksek lisans tezi (İstanbul Üniversitesi, 2023) esas alınarak hazırlanmıştır.	
Etik Kurul İzni	Etik onay, İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından verilmiş olup 26.12.2022 tarihli ve 2022/380 numaralıdır.	
Yazar Katkıları	Araştırmanın Tasarımı (CRediT 1)	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
	Veri Toplanması (CRediT 2)	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
	Araştırma - Veri Analizi- Doğrulama (CRediT 3-4-6-11)	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
	Makalenin Yazımı (CRediT 12-13)	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
	Metnin Tashihi ve Geliştirilmesi (CRediT 14)	Yazar-1 (%50)-Yazar-2 (%50)
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.	
Finansman	Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır.	
Benzerlik Taraması	Yapıldı - intihal.net	
Etik Bildirim	eskiyenidergi@gmail.com	
S. Kalkınma Amaçları	-	
Lisans	CC BY-NC 4.0	

Understanding the Social Gene of Swearing: The Manifestation of Emotional Self-Circulation

Hilal Ekşi

0000-0002-0190-3282

hilal_eksi_98@hotmail.com

Mimar Sinan Fine Arts University, General Sociology and Methodology, İstanbul, Türkiye

Uğur Dolgun

0000-0003-4898-1007

udolgun@istanbul.edu.tr

Istanbul University, Faculty of Economics, Department of Economic Sociology, İstanbul, Türkiye

Abstract

Purpose: While studies focusing on the functionality of sexually explicit swearing discourses often highlight the cathartic role of such expressions in providing emotional relief, they tend to overlook the fact that the semantic aspect of these discourses does not always lead to functional or beneficial outcomes. Besides their functional dimension, swearing discourses also possess semantic and performative dimensions. This study aims to examine the semantic and causal dimensions of sexually explicit swearing in depth. These dimensions have been neglected in the literature, which mostly focuses on the profanity's cathartic (relieving) role in terms of functionality and relies on secondary data for data collection. This phenomenological study explores the nature, causality, and relationality of sexually explicit swearing through the self-construction process within social production, aiming to examine the creation, use, and outcomes of the semantic and performative dimensions of swearing in the context of social interactions.

Method: In this study, which employs a phenomenological design, the question of why individuals engage in swearing and why swearing discourses often reflect sexually explicit expressions was analyzed through the lens of self-relationality, based on participants' accounts. A total of 20 individuals (10 women and 10 men) took part in face-to-face interviews for the research. Purposive sampling was preferred to analyze the meaning of swearing use in greater depth. Accordingly, participants' age range was restricted to 18–35, while it was considered important that their educational level be at the bachelor's degree level or above. Semi-structured interviews conducted in Istanbul between May 10 and August 1, 2023 served as the primary data collection tool, and thematic analyses were formed by repeatedly reading participants' accounts.

Findings: This study revealed two distinct but ultimately converging views on swearing: the functionality of emotion and the causality of society. The emphasis in the functionality of emotion is on causality related to the individual's sense of self, whereas the emphasis in the causality of society is on the agency of society itself. While the individual profile appears active in the first case and passive in the second, their behaviour essentially converges on the instinct for survival in social life. This is because individuals who exist in social life with their sense of self and self-presentation express these selves through discourse. Thus it is possible to argue that profanity in everyday life act as mediators through which we signify our sense of self. Various sub-themes shaping these two perspectives demonstrate how swearing discourses interrelate with the self and the social gene, including “self-division,” “self-dissolution,” “use of homogeneous emotions,” “self-completion,” “loss and slippage of meaning in swearing,” and “immunity from mutual contradiction.”

Conclusion: Unlike existing literature, which primarily examines the functional consequences of swearing, this research focuses on the reasons behind its use. Examining how these discourses emerged in the context of emotional self-construction along gender lines, the roles they assumed, the outcomes they led to, and how they were passed down from generation to generation through the logic of the 'social gene' represents the original aspects of this research. However, given the contextual limitations of the study's sample, the possibility that swear word usage varies depending on the selection of the sample and the context opens up new areas of research for future studies.

Keywords

Sociology; Sexuality; Self; Swearing; Social Gene; Gender

Highlights

- The relationality of swear we use in daily life with the learned emotional self and social gene transfer was examined.
- Interviews were used to explore the relationship between individuals' use of profanity and their sense of self.
- The causality of the use of profanity, particularly along gender lines, has been identified.
- The social and semantic appearance of profanity has been analysed.
- The causal factors behind the use of profanity have been examined from the individual to the societal context, using various conceptualisations such as “self-fragmentation”, “self-dissolution”, “homogeneous emotion use”, “self-completion”, “semantic loss and shift of profanity”, and “exemption in mutual contradiction”.

Citation

Ekşi, Hilal – Dolgun, Uğur. “Understanding the Social Gene of Swearing: The Manifestation of Emotional Self-Circulation”. *Eskiyeni* 62 (June 2026), 975-1008.

<https://doi.org/10.37697/eskiyeni.1674745>

Article Information

<i>Date of submission</i>	12 April 2025	
<i>Date of acceptance</i>	30 June 2026	
<i>Date of publication</i>	30 June 2026	
<i>Reviewers</i>	Two Internal - Two External	
<i>Review</i>	Double-blind	
<i>Ethical Statement</i>	This study has been prepared based on the master's thesis titled “Reconstruction of Primitiveness: Swearing as Social Gene Transfer in Terms of Emotion and Language” (İstanbul University, 2023).	
<i>Ethics committee</i>	Granted by Istanbul University, Social Sciences and Humanities Research Ethics Committee, approval dated 26.12.2022 and numbered 2022/380.	
<i>Author Contributions</i>	Conceptualization (CRediT 1)	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
	Data Curation (CRediT 2)	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
	Investigation - Analysis - Validation (CRediT 3-4-6-11)	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
	Writing (CRediT 12-13)	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
	Writing – Review & Editing (CRediT 14)	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
<i>Plagiarism checks</i>	Yes - intihal.net	
<i>Conflicts of Interest</i>	The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest	
<i>Grant Support</i>	No funds, grants, or other support was received.	
<i>Complaints</i>	eskiyenidergi@gmail.com	
<i>S. Development Goals</i>	-	
<i>License</i>	CC BY-NC 4.0	

Giriş

Küfür söylemleri gündelik dilin sıradan ve refleksif bir unsuru olarak değerlendirilse de esasında tarihsel, kültürel ve toplumsal bağlamlarda inşa edilen çok katmanlı bir söylem pratiğine işaret etmektedir. Etimolojik olarak Arapça kökenli olup “örtmek” anlamına gelen küfür kavramı, teolojik düzlemde hakikatin inkârı ve ilahi buyruklara muhalefet ile ilişkilendirilirken¹ gündelik dilde ise sövme, aşağılama ve lanetleme biçiminde tezahür etmektedir². Bu ikili anlam yapısı küfürün görüldüğü gibi tekli anlamla dilsel bir sapma değil, kutsal ile profan, özne ile öteki ve anlam ile iktidar arasındaki gerilimli ilişkiler ağında konumlanan bir pratik olduğunu göstermektedir. Zira dini alandaki varoluşsal koşullarını içselleştirmeyen ve bunlara muhalefet eden bir davranış biçimi olarak “örtmek” eylemi, aynı zamanda hakikati veya henüz kendisine herhangi bir anlam yüklenmemiş olarak saf halde bulunan varlığı gizlemeye referansta bulunur. Bunlara ilaveten cinsel içerikli olumsuz değer yargılarını yansıtan söylemlerin ifadesinde de bir anlamsallığa sahiptir. Başka bir deyişle, cinsel içerik yüklenen söylemlerin olumsuz değer yargılarını yansıtarak henüz tam anlamıyla kavranmamış yahut üstü örtülen dirençli anlam katmanlarını maskeleyişi gerçeği, “bu söylemlerle kendiliğimizin hangi yönlerini görünmez kılıyoruz?” sorusunu gündeme taşımaktadır.

Tarihsel olarak bakıldığında küfürlü söylemlerin anlamı sabit değil aksine dönüşkendir. Antik Yunan’da cinsel içerikli ifadelerin üretkenlik ve bereketle ilişkilendirilerek olumlu bağlamlarda kullanılması³, bu söylemlerin günümüzde taşıdığı olumsuz anlamların toplumsal ve kültürel dönüşümlerle üretildiğini ortaya koymaktadır. Yahut bazı ilkel kabilelerde cinselliğe olan yaklaşıma ve toplumun en küçük bireylerini ifade eden çocukların yetiştirilme tarzlarındaki kültürel ve anlamsal farklılaşmalara binaen görülen olumlu aktarımlar, küfürlü söylemlerin toplumsal arenalarda hiç olmamasına da vesile olmaktadır⁴. Bu bağlamda küfür, sabit bir anlamın taşıyıcısı olmaktan ziyade toplumsal bağlam içinde sürekli yeniden üretilen bir anlamlandırma pratiği olarak okunmalıdır.

Söz konusu anlamsal dönüşüm ve farklılaşma, küfürün özne ile öteki arasındaki ilişkide simgesel bir güç mücadelesi olduğunu ortaya koymaktadır. Modern toplumsal yapı içerisinde küfür, giderek bedensel ve duygusal öznellik üzerinden kurulan bir iktidar aracına dönüşmektedir. İlahi kudretin yerini bireysel öznenin aldığı bu dönüşümde, beden ve cinsellik iktidarın simgesel taşıyıcıları haline gelmiştir. Bu durum cinsel içerikli küfürlü söylemlerin yaygınlaşmasını mümkün kılmıştır⁵. Dolayısıyla mevcut çerçevede küfür, tek başına bir ifade biçimini temsil etmemekte beraberinde öznenin kendilik sınırlarını koruma, tehdit algısını bertaraf etme ve öteki üzerinde simgesel bir tahakküm kurma aracı olarak işlev görmektedir⁶. Nihayetinde küfür, kendiliğin kurulması ve yeniden üretilmesinde merkezi bir rol oynayan bir söylemsel araçtır.

¹ Hulki Aktunç, *Erotology* (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2000), 94.

² Emine Gürsoy Naskali-Hilal Altun, *Hakaret Kitabı* (İstanbul: Kitabevi, 2010), 1.

³ Melissa Mohr, *Küfür Etmenin Kısa Tarihi* (İstanbul: Aylak Kitap, 2015), 36.

⁴ Bronislaw Malinowski, *İlkel Toplumlarda Cinsellik ve Baskı* (İstanbul: Kabalcı Yayınları, 1989), 12-45.

⁵ Mohr, “Küfür Etmenin Kısa Tarihi”, 79.

⁶ Mehmet Salih Erkek, “17. Yüzyılda Mardin Kadı Mahkemesine Yansıyan Küfür Davaları”, ed. Emine Gürsoy Naskali-Hilal Oytun Altun, *Hakaret Kitabı* (İstanbul: Kitabevi, 2010), 78-79.

Ancak küfür üzerine yapılan literatür incelendiğinde, çalışmaların büyük ölçüde küfrün işlevsel (katartik) boyutuna odaklandığı görülmektedir. Özellikle küfrün bireyler üzerinde rahatlatıcı etkiler yarattığına dair bulgular, bu söylem biçimini çoğunlukla olumlayan bir çerçevede ele almaktadır. Nitekim psikoloji ve nörobilim literatüründe, küfrün sosyal⁵ ve fiziksel acıyı⁶ azaltıcı etkileri vurgulanmakta ve bu söylem biçimi çoğunlukla duygusal boşalım ve rahatlama aracı olarak değerlendirilmektedir. Benzer biçimde yerli literatürde eğlence, mizah, çeşitli medya içerikleri ile futbol kültürü gibi toplumsal pratiklerde küfürlü söylemlerin kullanım biçimlerine yönelik araştırmalarda da küfrün işlevsel yönüne odaklanılmıştır. Küfür bağlamına göre değişen işlevselliğiyle kimi zaman olumlu bir dışavurum biçimi olarak değerlendirilirken⁹ kimi zaman da bireylerin yoğun duygularını ifade etme ve aktarma aracı olarak işlev gören sembolik göstergelere dönüşmektedir. Bireyler tarafından bir ifade biçimi olarak küfür kullanımına, özellikle sosyal medya platformlarında gözlemlenen pratikler üzerinden odaklanan çalışmalar sıklıkla yer vermektedir. Bu söylemlerin kullanımı her zaman eğlence amaçlı olmasa da bağlama bağlı işlevleri çoğunlukla olumlu biçimde değerlendirilmektedir. Örneğin öfke, rekabet yahut adaletsizlik hissiyle sarf edilen küfürler, içerdiği anlamdan ziyade işlevi -rahatlatma veya güç gösterimi- üzerinden değerlendirildiğinden olumlu araçlar olarak kabul görmektedir. Bu durum, eril alanların en görünür örneklerinden futbolda açık biçimde gözlemlenebilir. Taraftarlık pratiği içerisinde yer alan argo ve küfürlü ifadeler, bireylerin duygusal boşalım, aidiyet hissi veya gerilimle baş etme biçimleriyle ilişkilendirilerek işlevsel bir söylem biçimi olarak meşrulaştırılmaktadır. Facebook'taki taraftar sayfalarında bireyler tarafından kullanılan küfürlü ifadeleri inceleyen¹⁰, futbol programlarında kullanılan eril dili ifşa eden¹¹, Ekşisözlük'te taraftar yorumlarında rastlanan küfürlü söylemleri görünür kılan¹² çalışmalar her ne kadar eril dilin hegemonik yapısına eleştirel bir perspektifle yaklaşılsalar da -küfrü ifade eden özne açısından taşıdığı duygusal anlamları geri planda bırakarak- söylemi büyük ölçüde işlevsel (rahatlatıcı ya da sağaltıcı) yönüyle sınırlı bir çerçevede ele almaktadırlar. Öte yandan "Penguen Dergisi" gibi medya platformlarında eğlence ve mizah amaçlı küfür kullanımlarının karikatürlerde yer almasını inceleyen araştırmalar da küfrün mizah ve eğlence yoluyla toplumsal arenadaki sorunlarda sağaltıcı rol oynadığını iddia etmektedir.¹³ Benzer bir başka çalışmada, YouTube kanallarında gençlerin küfür kullanımının hangi bağlamlarda ortaya çıktığı analiz edilmiş ve özellikle eğlence amaçlı

⁵ Michael C. Philipp- Laura Lombardot, "Hurt Feelings and Four Letter Words: Swearing Alleviates the Pain of Social Distress", *European Journal of Social Psychology* (2017), 517.

⁶ Fiziksel acı çalışmaları için bkznz: Asne Senberg vd., "Swearing and Coprophobia - A Multidimensional Approach.", *Neuroscience and Biobehavioral Reviews* (2021), 15.

⁹ Rebecca Roache, *Yok Ebesinin Örekesi* (İstanbul: Düşbaz Kitaplar, 2024).

¹⁰ Ezgi Akbaş, *Türkiye'de Sosyal Medyada Futbol Taraftarlarının Erkeklik Söylemleri* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012), 26.

¹¹ Mustafa Altıok, *Futbolda Eril Söylem ve Bunun Televizyon Futbol Tartışma Programlarına Yansıması: Yenilsen de Yensen de ve Beyaz Futbol Örnekleri* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017).

¹² Cem Yüçetürk, *Futbol Fanatizmi ve Yeni Medya: Ekşisözlük'te Yer Alan Nefret Söylemleri Üzerine Bir İnceleme* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 115.

¹³ Tahsin Emre Fırat, *Mizah Basınında Egemen Söylem Olarak Argo Kullanımı: Penguen Dergisi Örneği* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 231.

kullanıldığı belirlenmiştir.¹⁴ Genç yaşlardaki öğrencilerin “Potinss” adlı uygulamada küfrü ne sıklıkla ve hangi biçimlerde bir zorbalık aracı olarak kullanıldıklarını ortaya koyan¹⁵ çalışmalar ile kadına şiddet içerikli haberlerin altına yapılan kullanıcı yorumlarında yer alan küfürlü söylemlerin bu şiddeti söylemsel düzeyde yeniden ürettiğini gösteren¹⁶ araştırmalar da literatürde yer almaktadır.

Bu işlevselci yaklaşım çalışmaları, küfürlü söylemlerin taşıdığı anlamsal ve nedensel boyutları büyük ölçüde ihmal etmektedir. Küfrün yalnızca bir rahatlama aracı olarak ele alınması, bu söylemlerin neden büyük ölçüde cinsel içerikli olduğu, neden belirli toplumsal cinsiyet kalıplarını yeniden ürettiği ve neden bu denli güçlü bir etki yarattığı gibi temel soruları yanıtsız bırakmaktadır. Dolayısıyla söz konusu literatür, küfrün işlevselliğini güçlü biçimde ortaya koysa da aynı zamanda önemli sınırlılıklar barındırmaktadır. İlk olarak, mevcut çalışmaların büyük bir kısmı küfrü yalnızca duyguların aktarım aracı olarak ele almakta ve bu söylemin anlamsal içeriğini ikincilleştirmektedir. Küfürlü söylemlerin her ne kadar duygusal rahatlama sağladığı ileri sürülse de her durumda olumlu sonuçlar doğurup doğurmadığı veya başka toplumsal sorunlara zemin hazırlayıp hazırlamadığı meselesi çoğunlukla göz ardı edilmektedir. Bu sorunsal, doğrudan küfürlü ifadelerin anlamsal boyutuyla bağlantılıdır ve toplumsal cinsiyet kalıplarının yeniden üretimi yoluyla her iki cinsiyet için de zararlı olabilecek söylemsel etkiler barındırır. En basit hâliyle toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkekler arasındaki fiziksel ve toplumsal görünümünden kaynaklanan farklılıkları anlamlandırmak ve tartışmak için kullanılan bir kavramsal çerçevedir.¹⁷ Erkek ve kadın davranışlarını biyolojinin mi kültürün mü yönettiği/yönlendirdiği, hangisinin ne derece etkili olduğu, kimin nasıl davranması “gerektiği” gibi hususları tartışma meselesi hâline getiren toplumsal cinsiyet¹⁸, toplum içinde söylem ve davranışlar vasıtasıyla yeniden üretilir. Sıradanlaştırılan küfürlü söylemlerin toplumsal cinsiyet algılarını üreterek ve yeniden besleyerek toplumsal yaşantımızda yerleşmesi, literatürde yeterince irdelenmemiş bir eksikliği temsil etmektedir. Dolayısıyla küfürlü söylemler, özellikle cinsel içerikleri aracılığıyla toplumsal cinsiyet ilişkilerini yeniden üreten, güç ve iktidar ilişkilerini dilsel düzeyde yeniden kuran sembolik yapılarıdır. Bu yönüyle küfür, rahatlatıcı bir araç olma görünümünün ötesinde toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretiminde rol oynayan söylemleri imlemektedir.

Literatürdeki var olan ikinci önemli bir metodolojik sınırlılık, verilerin çoğunlukla ikincil kaynaklardan (sosyal medya yorumları, yazılı içerikler, ikincil görüşmeler - ebeveyn ve öğretmen gibi- vb.) elde edilmesidir. Bu durum, küfürlü söylemlerin ardındaki niyet, deneyim ve öznel anlam dünyasının doğrudan analiz edilmesini engellemektedir.

¹⁴ Hakkı Kahveci, “Sosyal Medya İçeriklerinin Ahlaki Değerler Bağlamında İncelenmesi: YouTube Örneği”, *Anadolu Journal Of Educational Sciences International* (2021), 11/1.

¹⁵ Alev Aslan – Betül Önay Doğan, “Çevrimiçi Şiddet: Bir Siber Zorbalık Alanı Olarak ‘Potinss’ Örneği”, *Marmara İletişim Dergisi* (2017), 27, 95-119.

¹⁶ Fatma Kübra Astam, *Kadına Yönelik Şiddet Olaylarında Sosyal Medyada Nefret Söyleminin Yeniden Üretimi: Helin Palandöken Cinayeti Örneği* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 80.

¹⁷ Martin Slattery, *Sosyolojide Temel Fikirler* (Ankara: Sentez Yayıncılık, 2017), 341.

¹⁸ Gary W. Wood, *Toplumsal Cinsiyet Psikolojisi* (Ankara: Nobel Yaşam, 2021), 17.

Sözelimi öğrenciler üzerine yapılan çalışmalar¹⁹ ya da tutum araştırmaları²⁰, küfrün nedenlerine dair yüzeysel açıklamalar sunmaktadır ancak bu söylemin psiko-sosyal bağlamı ve kendilikle ilişkisini derinlemesine incelememektedir.

Bu bağlamda, mevcut literatürün iki temel boşluk içerdiği söylenebilir. Birincisi küfrün anlamsal ve nedensel boyutunun ihmal edilmesiyle ikincisi ise öznel deneyim ve kendilik ilişkilerinin yeterince incelenmemesidir. Nihayetinde bu çalışma, söz konusu boşluklardan hareketle, küfürlü söylemleri işlevsel sonuçları üzerinden değil, anlamsal, nedensel ve ilişkisel boyutlarıyla ele almayı amaçlamaktadır. Araştırmanın temel problemi, “bireyler neden küfredir?” ve “küfür neden büyük ölçüde cinsel içerikli söylemler üzerinden kurulmaktadır?” soruları etrafında şekillenmektedir. Bu problematik, küfrün rastlantısal bir dilsel refleks değil toplumsal olarak öğrenilen ve “sosyal gen” aracılığıyla yeniden üretilen bir kendilik pratiği olduğu varsayımına dayanmaktadır. Araştırmanın amacı, küfürlü söylemlerin bireylerin duygusal kendilik inşasıyla nasıl ilişkili olduğunu, bu söylemlerin hangi toplumsal ve kültürel süreçler aracılığıyla üretildiğini ve “sosyal gen” olarak kavramsallaştırılan aktarım mekanizması üzerinden nasıl sürdürüldüğünü ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışma, küfrü hem bireysel hem de toplumsal düzeyde işleyen bir anlam üretim süreci olarak ele almaktadır.

Araştırmada yöntemsel olarak fenomenoloji deseninden yararlanılmıştır. Bu tercih, küfürlü söylemlerin bireyler tarafından nasıl deneyimlendiğini ve anlamlandırıldığını doğrudan katılımcı anlatıları üzerinden incelemeyi mümkün kılmaktadır. Nitel veri toplama tekniklerinden yarı-yapılandırılmış mülakatlar aracılığıyla elde edilen birincil veriler vasıtasıyla literatürde eksik kalan öznel ve nedensel boyutların açığa çıkarılması hedeflenmiştir. Yöntem bölümünde detaylandırılan araştırmanın veri toplama teknikleri ve süreçleri nitel araştırma yöntemlerine uygun biçimde gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak bu çalışma, küfürlü söylemleri duygu, beden, toplumsal cinsiyet ve kendilik arasındaki ilişkiler ağında konumlanan bir sosyal olgu olarak yeniden düşünmeyi önermektedir. Bu yönüyle araştırma, mevcut literatürde baskın olan işlevselci yaklaşımları eleştirel biçimde yeniden değerlendirerek küfrün anlam üretim süreçlerine ve toplumsal yeniden üretim mekanizmalarına ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın problemi ve amacı çerçevesinde aktarımın kurgusunda şu sıralı takip izlenmiştir: Önce kuramsal bölümde, küfürlü ifadelerin işlevsel yönü -onları rahatlatıcı kılan etmenler ile bunların literatürde genellikle olumlanarak söz konusu ifadeleri “norm”laştırması- ele alındı. Ardından madalyonun öteki yüzüne dönülerek cinsel içerikli küfürlerin nedensel boyutu incelendi; toplumsal cinsiyet algılarının bu söylemleri nasıl şekillendirdiği, sürdürülebilir kıldığı ve bu süreçte duygusal benlikle nasıl kesiştiği ortaya konmaya çalışıldı. Araştırmanın kuramsal ve kavramsal çerçevesine ilaveten

¹⁹ Öğrencilerin küfretmesi üzerine gerçekleştirilen ve verilerin ikincil olarak toplandığı (ebeveyn ve öğretmen görüşmeleriyle) araştırmalar için bkzn: Züleyha Yıldız, *Çocuklar Arasında Yaygınlaşan Argo-Küfür Kullanımının Azaltılmasında Ailenin ve Okullarda Verilen Değerler Eğitiminin Rolü* (Bayburt: Bayburt Üniversitesi, Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022).

Serkan Tunç, *Akran Zorbalığında Küfür Kullanımının Okul Sosyal Hayatına Etkileri* (İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 33.

²⁰ Ahmet Çiçek, *Küfür ve Argonun Gündelik İletişimdeki Yeri: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması* (Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

araştırmanın konusu çerçevesinde gerçekleştirilen görüşmelerin çıktıları dördüncü bölümünde ayrıntılı biçimde sunuldu.

1. Küfrün Dayanağı: Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve

İlahi kudretin merkezde olduğu kadim anlayışın insan bedeninin ön plana çıktığı yeni tasavvura kaymasıyla birlikte bedenın uzuvları iktidar simgesine dönüştü. Bu anlayışın kökeni, cinselliği “etken-pasif” eksenı üzerinden tanımlayan antik Yunan felsefesine uzanır. Söz konusu şemada etken rol erkeğe, pasif rol ise kadına atfedilirdi. Yaş yahut bağlam gibi etkenler belli esneklikler sunsa da ilişkilerde belirleyici unsur daima “güç” ve bu gücün kime ait olduğuydu. Bu anlayış toplumsal düzeyde erkeği “gücü elinde tutan özne” olarak konumlandırdı. Güçlü olanın aynı zamanda değerli kabul edilmesi, erkekle ilişkilendirilen her şeyi daha üstün ve kudretli gösteren algıyı pekiştirdi. Nitekim Helen medeniyetinde fallusun uğur getirdiğine ve nazardan koruduğuna inanıldığı için erkek çocuklarına fallik semboller içeren kolyeler takılıyor ve bu motifler kamusal yapılardan gündelik eşyalara kadar birçok alanda kullanılıyordu.²¹ Bu sembollerin toplumsal alanda yaygınlaşması ve ortak anlamlar kazanması zamanla dile de yansımış, böylece cinsel içerikli küfürlerin hangi kültürel zeminde filizlendiğini anlamamıza imkân sağlamıştır.

Gücün ilahi düzlemden bireyin bedenine taşınması ve bu gücün cinsellikle özdeşleştirilmesiyle birlikte cinsel içerikli küfürler birer iktidar göstergesine dönüşmüştür. Bu söylemler, fiziksel şiddetin yerini alan dilsel tehditler olarak bireyin güç ve üstünlük arzusunu simgeler. Ancak bu dilsel ifadeler, her ne kadar işlevsel bir görünüme sahip olsa da içerik olarak hem anlamsızlık hem de çelişki barındırır: Bir yanda cinsel organlar ile eylemlere indirgenerek küfür gibi güç merkezli söylemlerin üretilmesinden önce küfrü oluşturan dilsel ifadelerin esasında ayrı ayrı herhangi bir değer yargısal anlam yüklenmeden var olması, diğer yanda toplumsal cinsiyet normlarına aykırı biçimde bu ifadeleri yeniden üreten bireylerin davranış biçimlerindeki çelişkiler²². Bu çelişkili yapı, aslında “kendilik” olgusuna işaret eder. Birey, benliğini hem kendi bedeni hem de toplumsal bakış yoluyla inşa ederken cinsel kimliği ve dili bu insanın merkezine yerleştirir. Mead’ın ifadesiyle, benlik biyolojik olmaktan çıkıp dilsel ve toplumsal bir kurguya dönüşür.²³ Bu bağlamda küfür, toplumsal iktidar kadar bireysel kimliğin de dile gelen yansımasıdır. Duygu ve dil temelinde şekillenen bu üçlü ilişkisellik, nesnelerin dış dünyadaki görünüm ve anlamlarının oluşum sürecini açıklarken “kendilik” açısından değerlendirildiğindeyse şu ayrım ortaya çıkar: “Görünen”, bireyin fiziksel varlığını saf hâliyle temsil ederken “görülen”, gören öznenin -hayatta kalma güdüsüne dayalı olsun ya da olmasın- görünene atfettiği anlamları ifade eder. Nihayetinde görünen, artık ilk hâlden sıyrılıp kendisine yüklenen anlamlar üzerinden varlığını sürdürmeye başlar.²⁴ Bu çerçeve cinsel kendiliğin oluşumuna uyarlandığında, Cournut’nun psikanalitik yaklaşımı meseleyi aydınlatıcı bir perspektifle ele alır: Bedenin bir sembol olarak anlam kazanmasında belirleyici olan unsur, hayatta kalma güdüsüyle şekillenen

²¹ Mohr, “Küfür Etmenin Kısa Tarihi”, 59-60.

²² Sözelimi bahsedilen çelişki basit bir örneği teşkil eden şu soruyla daha net anlaşılabilir: “Kadınlar bu tarz söylemleri, kendilerini aşağıladığı hâlde neden kullanmaktadır?”

²³ George Herbert Mead, *Zihin, Benlik ve Toplum* (Ankara: Heretik, 2021), 20.

²⁴ Valentin Nikolayevič Voloşinov, *Marksizm ve Dil Felsefesi* (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2001), 65-68.

duygulanımlardır. “*Erkekler Kadınlardan Neden Korkar?*” eserinde, özellikle “korku” duygusunun erkeğin kendi cinsel benliği yanında kadın cinselliği hakkındaki algılarını nasıl biçimlendirdiğini inceler. Cinsel organların “görülen” tarafından algısı, kadın ve erkek bedenlerinin karşılıklı olarak “görülmesi” üzerinden şekillenen anlamlandırma sürecini başlatır. Bu süreçte erkeklerde ortaya çıkan korku, özellikle kendi bedenlerine yükledikleri anlamla ilişkilidir. Kuramcı, erkek cinsel organının ilişki sırasındaki dik ve “yücelmiş” durumunun, ilişki sonrasındaki sönmüş hâline geçişini bir varoluşsal kırılma anı olarak yorumlar. Bu dönüşüm, erkekte egemenlik ve kırılma arasında bir salınım yaratarak cinsel kendilik algısını iki uçta şekillendirir: Egemen erkeklik ve kırılma erkeklik.²⁵ Nesnelerle kurulan etkileşimlerde, hayatta kalma güdüsünün tetiklediği duyguların, bu nesnelere anlam atfetmede belirleyici bir rol oynadığı söylenebilir. Bu anlamlar zamanla nesnelere empoze edilir ve benzer durumlarda tekrar eden davranış kalıplarına dönüşür. Görme eylemiyle öğrenilen ve sık karşılaşılan bu davranışlar, başkaları tarafından da benimsenerek yaygınlaşır. Böylece, anlamların nasıl doğduğu haricinde nasıl “norm” haline geldiğini de gösterir. Bu süreç, nesnelerin ve kavramların “kendilik”lerinin inşasına dair önemli ipuçları sunar. Bu bağlamda, bireyin kendilik algısıyla yakından ilişkili olan cinsel içerikli küfürlerin nasıl ve neden ortaya çıktığını anlayabilmek için “kendilik” kavramı ile bu kendiliğin başkaları tarafından öğrenilip yeniden üretimi yoluyla oluşan “sosyal gen” olgusunun detaylı biçimde ele alınması, konunun kavranmasına önemli katkı sağlayacaktır.

Psiko-sosyal bağlamda kendiliğin oluşumunu anlamak için bireylerin çocukluk dönemine, özellikle öğrenme süreçlerine ve toplumsal biçimlendirilme pratiklerine geri dönmek gerekmektedir. Zira söylemlerin öğrenilerek sürdürüldüğü bir dünyada bu öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini ve hangi etkenler etrafında şekillendiğini kavramak olaylar arasındaki bağlamı ve nedenselliği açığa çıkarır. Chodorow’un analizinde kendilik, çocukluk evreleriyle doğrudan bağlantılı olarak biçimlendiğinden kız ve erkek çocuklarının anneden ayrılma sürecinde farklı kendilik yapıları geliştirdiklerini savunur. İlk bakışta, kız çocuklarının aynı cinsiyetten bir figürden koparken daha az zarar gördüğü; erkek çocuklarınsa bu kopuş sürecinden daha olumsuz etkilendiği düşünülse de derinlemesine analizde kız çocuklarının da pozitif ve özerk bir kendilik geliştirmekte zorlandığı görülür. Erkek çocuk için kendilik, babanın temsil ettiği güçle özdeşleşme ve anneden farklı bir cinsiyete ait olduğunu kavrama üzerinden inşa edilir; bu da başarı ve güç temelli söylemlerle pekiştirilir. Öte yandan kız çocuk anneden farklı bir cinsiyete sahip olmadığından annenin kadın kimliğini ve annelik figürünü kendilik modeli olarak içselleştirir. Böylece cinsiyetlenmiş kendilik toplumsal rollerin ve söylemlerin içselleştirilmesiyle erken yaşta yapılandırılmaya başlanır.²⁶ Her iki çocukta da özgün bir kendilikten öte toplumsal cinsiyet öğretileri etrafında zorunlu üretilen ve gerçekleştirilen bir kendilik inşası söz konusudur.

Kadın ve erkeklerde çocukluktan itibaren şekillenen cinsiyetlenmiş kendilik formlarının, toplumsal cinsiyet ve cinsellik ekseninde oluşturduğu algıları ve bunların

²⁵ Jean Cournut, *Erkekler Kadınlardan Neden Korkar?* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2015), 19-22.

²⁶ Nancy Chodorow, *Anneliğin Yeniden Üretimi: Psikanaliz ve Toplumsal Cinsiyetin Sosyolojisi* (Ankara: Phoenix Yayınları, 2021).

gündelik yaşamın başlıca dilimi olan söylemlere yansımaları iki farklı toplumsal yapı üzerinden karşılaştırmalı biçimde değerlendirmek mümkündür. Chodorow'un modern toplumlarda aile yapısı bağlamında cinsel kendilik oluşumuna dair çözümlemeleri ile Malinowski'nin Trobriand Adaları'ndaki kabile toplumlarında yaptığı gözlemler bu karşılaştırma için önemli bir zemin sunar. Ünlü antropoloğun aktardığına göre Trobriand toplumunda çocuklar -ensest haricinde- cinselliğe dair belirgin kısıtlamalar yahut cinselliğe atfedilen ahlaki değersizleştirmelerle karşılaşmadan büyümektedir. Bu durum, cinselliğin bastırılmadığı, dolayısıyla cinsellikle ilişkili dilsel ifadelerin de düşmanlık, aşağılama veya güç gösterisi aracı olarak işlev kazanmadığı bir kültürel bağlam yaratır. Bu tespit, söz konusu toplumda cinsel içerikli küfürlerin ortaya çıkmamasını açıklayan önemli bir nedensel bağlantı sunar.²⁷ Böylece yönlendirilmemiş olumsuz cinsel kendilik kaygısının bulunmaması, bu topluluklarda kız çocuklarının anne figürüyle özdeşleşerek erimiş bir kendilik geliştirmesinin önüne geçerken erkek çocuklarının da varlıklarını güç temelli alanlarda kanıtlama eğilimi göstermelerine zemin hazırlamamaktadır.

Burada amaç, kabile toplumlarının idealize edilmesi yahut bazı açılardan daha gelişkin olduklarının öne sürülmesi değildir; nitekim tüm ilkel toplulukların barışçıl ve olumlu işleyişlere sahip olmadığını gösteren bulgular mevcuttur.²⁸ Asıl mesele, karşılaştırmalı bir yaklaşımla ilkel ve modern toplumlarda “görme biçimleri” ile nesnelere atfedilen sembolik anlamların, bireyin anlam dünyasını şekillendirmesini ve bunun toplumsal davranış kalıplarını nasıl belirlediğini ortaya koymaktır. Bir nesneye veya duruma bakıldığında ortaya çıkan algı ve anlamlar, bireyin içinde bulunduğu koşullar ile bu koşullarda baş veren duygulanımlarla yakından ilişkilidir. Özellikle hayatta kalma güdüsünün duygular üzerindeki etkisi, nesnelere yüklenen anlamların temel belirleyeni hâline gelir. Böylece, aynı nesne yahut durum, farklı toplumsal bağlamlarda farklı anlamlar kazanır; bu da davranışların duygusal zeminde nasıl çeşitlendiğini açıklar. Bu anlamlar, topluluk içinde bireyler tarafından yalnızca görülmekle kalmaz, başkalarıyla kurulan etkileşimler yoluyla yeniden üretilir ve aktarılır. Bu nedenle herhangi bir sembolik anlam ya da davranış biçimi hem ötekilerin gözlemlerine hem de bireyin içine doğduğu hazır kültürel yapıya bağlı olarak yaygınlaşır ve gerçeklik kazanır.²⁹ Böylece farklılaşan toplumsal yapıların işleyiş biçimlerine binaen ortaya çıkan farklı söylemlerin nasıl mevcudiyet kazandığının anlaşılmasının yanı sıra oluşan söylemlerin yarattığı kendiliklerin nasıl yaygınlaştığı hususunun anlaşılmasında ise öğrenerek ve görerek aktarılma göstergesi olarak “sosyal gen” kavramı devreye girmektedir. Etkenlikten ziyade edilgen davranış biçimini bünyesinde barındıran sosyal gen³⁰ mefhumu kısaca bireylerin

²⁷ Bronislaw Malinowski, *İlkel Toplumlarda Cinsellik ve Baskı* (İstanbul: Kabalcı Yayınları, 1989), 12-45.

²⁸ Robert Edgerton, *Hasta Toplamlar* (Ankara: Buzdağı Yayınevi, 2015), 14.

²⁹ Robert C. Solomon, *Duygulara Sadakat* (Ankara: Nika Yayınevi, 2016), 43.

³⁰ Sosyal gen kavramı, cinsel içerikli küfürlü söylemlerin toplumsal yapılarda gören-görülen-görünen ilişkiselliği içinde kazandığı anlamı ve bunun ortak kabuller yoluyla nasıl yeniden üretilerek aktarıldığını açıklayan bir çerçeve sunar. Bu, bireyin içinde doğduğu toplumun davranış kalıpları ile kendilik atıflarını içselleştirmesiyle başlar. Böylece birey, kendisinden önce kurulmuş sembolik düzenin taşıyıcısı hâline dönüşür. Cinselliğe dair söylemlerin doğası da bu içselleştirme mekanizmasıyla şekillenir. Cinselliğin olumlu yahut olumsuz biçimde anlamlandırıldığı toplumlarda farklı söylemsel pratikler gelişir. Bireyler, bulundukları toplumun bakış açısını benimseme eğilimindedir; nesnelere ve olaylara yüklenen anlamlarsa, büyük ölçüde duygular ve hayatta kalma güdüsüyle biçimlenir. Cournot'un kadın-erkek karşılaşmasında

herhangi bir anlam veya davranış biçimini öğrenme ve görme vasıtasıyla sorgulamaksızın devam ettirmesidir. Birey, kendisinden önceki kuşaklardan ve içinde yaşadığı mevcut toplumsal çevreden devraldığı baskın eylem biçimlerini temsil eder. Belli bir aile yapısı içinde dünyaya gelen birey, belli bir yaşa ya da algı kapasitesine ulaşana de, sadece bu yapının davranış kalıpları ve sembolik görünümleriyle karşılaşır. Bu erken dönemde farklı toplumsal görünümlemlerle temas edememesi nedeniyle çevresindeki nesnelere atfedilen anlamları “doğru” ve “olması gereken” olarak içselleştirir. Bu da nesnelerin farklı anlamlara sahip olabileceği ihtimalinin zihninde yer bulmasını engeller.³¹ Birey, sosyal çevresinden edindiği bilgileri içselleştirip uygulamaya başladığında aynı zamanda bu bilgilerin taşıyıcısı ve yeniden üreticisi hâline gelir. Böylece kendisi de ötekilere rol model olur ve yerleşik anlamların sosyal gen aracılığıyla aktarılmasına katkı sağlar. Toplumsal süreçler aracılığıyla bireylere, söylemler ve duygulanımlar yoluyla -özellikle cinsellik bağlamında, hayatta kalma güdüsüne bağlı olarak- atfedilen kendilikler, bireyler tarafından birer “persona” (maske) olarak benimsenir ve sürdürülebilir hâle gelir. Bu persona, bireyin iç dünyasına ilaveten söylemsel alanlar gibi farklı toplumsal arenalarda da etkili olur. Bu bağlamda bireyin kendiliğini yeniden kurgulayabildiği önemli alanlardan biri söylemsel alandır. Özellikle bireyin kendisiyle özdeşleştirdiği ya da zorunlu olarak ilişkilendirildiği cinselliğe dair cinsel içerikli küfürlü söylemler, bu işlevsel yeniden kurulumun en çarpıcı tezahürlerinden birini oluşturur.

2. Literatürün Diyalektiği: Duygusal Kendiliğin İşlevsel Tezahürlerinden Birisi Olarak Küfür Etme Olgusu

Günümüzde küfürlü söylemlerin genellikle alelade, refleksif ve rastgele biçimde - herhangi kasti bir anlam yüklenmeden- kullanıldığı düşüncesi yaygınsa da³² bu ifadelerin bireylerin kendilik oluşumlarıyla yakından ilişkili olduğu ve aslında bilinçli anlam atfetme süreçlerinin bir ürünü olduğu savunulabilir. Ancak bu söylemlerin ötekiler aracılığıyla öğrenilmesi ve yaygınlaşması, onların içi boş, anlamsız yahut sıradan kelimelermiş gibi algılanmasına yol açmaktadır; bu da yapay bir anlamsızlık izlenimi doğurur. Bu noktada söz konusu sorunsal çalışmanın ilerleyen bölümlerinde -özellikle bulgular kısmında- ayrıntılı biçimde ele alınacaktır. Öncesindeyse cinsel içerikli küfürlü söylemler üzerine yapılan deneysel ve işlevsel literatürün kendilik eksenli bir yaklaşımla incelenmesi, teorik bütünlüğün sağlanması açısından önem arz edecektir.

Küfürlü söylemlerin varlığı aslına bakılırsa yeni bir olgu değildir; tarihsel olarak pek çok toplumda farklı biçimlerde varlık göstermiştir. Ancak bu söylemlerin zaman içinde

ortaya koyduğu gibi, bireylere önceden yüklenen cinsel kimlik bilgileri -Chodorow'un kendilik kuramı bağlamında- ve etkileşim anındaki korunma dürtüsü, belirli davranış kalıplarının doğmasına ve sosyal gen yoluyla aktarılmasına neden olur. Bu bağlamda, cinsel içerikli küfürlerin kadınları aşağılarken erkekliği yüceltmesi, söylemsel bir güç aktarımı kadar toplumsal olarak güçle özdeşleştirilen erkek kendiliğinin dilsel düzlemde yeniden üretimini de gösterir. Ancak bu noktada şu sorunsal ortaya çıkar: Bu söylemler gerçekten bir güç ifadesi midir yoksa eksik veya hasarlı kendiliklerin dışavurumu mu? İlerleyen bölümlerde bu soruya Chodorow'un kuramı çerçevesinde yanıt aranacak; cinsel içerikli küfürlerin bir iktidar göstergesinden öte tamamlanmamış ya da kırılan kendiliklerin semptomu olduğu iddia edilecektir. Bu durum, kadınlarda da “kendilik erimesi” ve “bölünmüş benlik” gibi psiko-toplumsal sonuçlara zemin hazırlayabilir.

³¹ Jean Jack Rousseau, *Dillerin Kökeni Üstüne Deneme* (İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2019), 27.

³² Ahmet Çiçek, *Küfür ve Argonun Gündelik İletişimde Yeri: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Alan Araştırması* (Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksel Lisans Tezi, 2019), 78.

geçirdiği dönüşüm, varlıklarından çok taşıdıkları anlamların değişimiyle ilgilidir. Antik Yunan'da cinsel içerikli küfürler olumsuz bir anlam taşımamakta; aksine üretkenliği ve bereketi simgeledikleri için düğün gibi ritüellerde sıkça kullanılmaktaydı³³. Bu olumlu bağlamdan günümüzdeki olumsuz anlamlara geçiş ise bu söylemlere ve onları oluşturan nesnelere yüklenen anlamların zamanla dönüşmesiyle açıklanabilir. Benzer biçimde, cinsel ilişkinin haz verdiği konusunda toplumsal bir uzlaşma varken bu eylemi imleyen ifadelerin neden olumsuzlaştığı sorusu da önemli bir çelişki doğurur. Bunun temelinde “kendilik” olgusu yer alır. Zira bir nesneye yahut olguya yüklenen anlamın dönüşümü, onu anlamlandıran öznenin kendilik yapısında meydana gelen bir anlam kaymasının göstergesidir. Bu noktada cinselliğin hazla ilişkilendirilmesi meselesi, çözümlemenin başlangıç noktasını oluşturur. Aristoteles'e göre haz, doğuştan saf bir olgu olarak görülmemelidir; çünkü bireylerin çeşitli eylemlere atfettikleri anlamlar üzerinden inşa edilen bir deneyimdir. Haz, bireyin öznel anlam dünyasında başarı, güç veya kazanım gibi değerlerle ilişkilendirilerek yaratılır. Bu anlamda haz, eylemin kendisinden çok eylem tamamlandığında bireyin duyduğu tatmin ve kendine yönelik memnuniyetin bir yansımasıdır.³⁴ Hazzın etimolojik kökeni ve ona yüklenen anlamlar dikkate alındığında, cinsel ilişkinin haz verici niteliği ile bu eylemi temsil eden cinsel içerikli küfürlerin olumsuzlanması arasındaki çelişkili bağ daha görünür hale gelir. Hazzın arka planında yer alan “kendiliğe duyulan memnuniyet” -yani bireyin bir şeyi başardığı yahut üstesinden geldiği duygusu- zamanla toplumsal düzlemde öğrenilerek sürdürülen bir anlam dizgesine dönüşür. Bu durum, cinsel içerikli küfürlerin güç, iktidar ve başarıyla ilişkilendirilmesini açıklar. Bu tür söylemler, ‘söyleyen’ ve ‘söylenen’ olmak üzere iki muhatabı içerir; buradakilerden biri gücü temsil ederken diğeri de bu güce yenilmesi yahut zarar görmesi gereken konumda konuşlanır. Eğer söylem yoluyla bu güç başarıyla gösterilirse -tıpkı haz deneyiminde olduğu gibi- birey kendiliğini hem görünür kılar hem de yeniden üretmiş olur. Ancak bu söylemsel üretim, cinsiyetler arasında simetrik işlemez; erkekler açısından cinsel içerikli küfürler “kendilik olumlama” işlevi görürken kadınlar açısından -aynı söylemlerin kullanımı- çoğunlukla “kendilik erimesi” veya bölünmesiyle sonuçlanır. Bu fark, toplumsal cinsiyetin söylem üzerindeki kurucu etkisi ile cinselliğin dilsel temsillerindeki gizli iktidar ilişkilerini görünür kılar.

Cinsel içerikli küfürlü söylemlerin, söylemin her iki muhatabı açısından nasıl bir kendilik ilişkisi kurduğunu daha iyi anlayabilmek için somut bir örnek açıklayıcı olacaktır. *Kadın Argosu Sözlüğü*³⁵ adlı çalışmada yer alan “kızı s.kilmiş gibi kalakalmak” ifadesi bu bağlamda dikkate değerdir. Söylemdeki “s.kilmiş” ifadesi, klasik cinsiyetlenmiş dil kalıplarını yansıtır: Erkek “etken” ve kadın “edilgen” konumdadır. Güce maruz kalan, zarar gören ya da edilgenleştirilen özne kadinken bu eylemi gerçekleştirme potansiyeline sahip -dolayısıyla iktidar atfedilen- taraf erkektir. Bu söylemler, erkek cinselliğini ve ona bağlı sembollerini güçle özdeşleştirirken söylemin karşı tarafında konumlanan kadın kimliğini ise “üstesinden gelinmesi gereken” bir nesneye indirger. Cinsellik aracılığıyla kendiliğe yüklenen varoluşsal anlam -yani güce sahip olarak var olma- erkekler açısından

³³ Mohr, “Küfür Etmenin Kısa Tarihi”, 36.

³⁴ Solomon, “Duygulara Sadakat”, 142.

³⁵ Filiz Bingölçe, *Kadın Argosu Sözlüğü* (İstanbul: Metis Yayınları, 2001), 94.

bir kendilik inşası ve olumlama işlevi görürken aynı söylem yapısı içinde kadın için bir “kendilik erimesi”ni -edilgenliğe indirgenmiş bir varoluş biçimini- ifade eder.

Küfürli söylemlerin ‘duygusal kendilik inşasındaki işlevini ve çok yönlü etkisini anlamak için uluslararası literatürdeki deneysel çalışmalara başvurmak önemlidir. Stephens ile Robertson’un yürüttükleri bir deney, cinsel içerikli küfürlerin zorlayıcı durumlarda bireysel dayanıklılığı artırdığını göstermektedir. Katılımcılardan, kafalarını bir yere çarpmadan hemen önce belirli kelimeleri yüksek sesle söylemeleri istenmiştir. Bir grup “fuck” kelimesini kullanırken diğer gruba anlamsız ve yeni uydurulmuş “fouch” kelimesi söylenmiştir. Deney sonuçlarına göre, anlamsız kelimeyi kullanan katılımcılarda ağrı eşiğinde anlamlı bir değişiklik gözlemlenmezken “fuck” diyenlerin ağrı eşiğinde ve dayanıklılığında %32 oranında artış tespit edilmiştir. Bu bulgu, küfürli söylemlerin moral olarak anlamsal bir içeriğe sahip olduğunu, bireyin duygusal ve bedensel tepkilerini etkileyen anlam yüklü dilsel araçlar işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır.³⁶ “Fuck” gibi cinsel içerikli küfürlerin bedensel ve söylemsel anlamlarla yüklü oluşu, bu ifadelerin toplumda yerleşikleşmiş iktidar ilişkileriyle nasıl işlevsel hâle geldiğini açıkça gösterir. Aynı zamanda hiçbir başka kelimenin bu tür küfürler kadar güçlü bir duygusal etki yaratmadığı da dikkate değerdir. Bu bağlamda neden özellikle cinsel içerikli küfürlerin bu denli yüksek bir duygusal işlevselliğe sahip olduğu sorusu yeniden önem kazanır. Çünkü bireyler acı veya ağrı gibi zorlayıcı durumlarla karşılaştıklarında cinsel kimlikleriyle ilişkili bedensel anlamlar aracılığıyla kendiliklerine yükledikleri güç atıfları devreye girer. Bu güç temsilleri, dilsellik yanında içkin bir kendilik motivasyonunu da yansıtır. Motivasyonun temelindeyse bireyin kendiliğini inşa etme amacı yatar. Bu kelimelerin kullanımı, bireyin kendiliğini hem fiziksel hem de sosyal düzlemde yeniden kurar. Fiziksel düzlemde, bedensel bir zorluk karşısında dayanıklılığı artırırken toplumsal düzlemde, bireyin kendisine ve muhatabına güçlü bir özne olarak görünmesini sağlar. Böylece cinsel içerikli küfürler, tepkisel ifadelerden öte bedenin ve benliğin sınırlarında işleyen sembolik yeniden inşa araçlarıdır.

Küfürli söylemlerin fiziksel dayanıklılık üzerindeki işlevselliğini destekleyen bir diğer deney, Xie ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan ellerini buzlu su dolu bir kaba daldırarak mümkün olduğunca uzun süre tutmaları istenmiştir. Deney sırasında bir grup küfürli söylemler kullanırken diğer grup küfür içermeyen ifadelerle tepki vermiştir. Sonuçlar, küfür kullanan katılımcıların ağrıya daha uzun süre dayandıklarını ve ellerini buzlu suda daha uzun süre tutabildiklerini göstermiştir.³⁷ Benzer biçimde Washmuth ve Stephens, küfürli söylemlerin fizik tedavisi gören hastaların iyileşme sürecine ciddi katkılarda bulunduğu ve ağrıların azalmasına destek olarak stres faktörünü minimuma indirmeye yardımcı olduğunu aktarır.³⁸ Verilen örnekler incelendiğinde hepsinde iki ortak tema dikkat çeker: İlki, sosyal öğrenme yoluyla nesnelere yüklenen cinsel kendilik gücünün hayatta kalma güdüsüne bağlı olarak duygusal bir kendilik oluşturmadaki rolüdür. İkincisi ise bu gücün bireyin kendilik

³⁶ Asne Senberg vd., “Swearing and Coprophenomena – A Multidimensional Approach.”, *Neuroscience and Biobehavioral Reviews* (2021), 15.

³⁷ Senberg vd., “Swearing and Coprophenomena – A Multidimensional Approach”, 15.

³⁸ Nicholas B. Washmuth-Richard Stephens, “We Do Give A Damn: Improving Patient Outcomes With Swearing”, *Washmuth and Stephens Archives of Physiotherapy* (2022) 12/6, 2.

inşasında etkili bir araç hâline gelmesidir. Zorlayıcı durumlarda söylenen cinsel içerikli küfürler, bireyin kendisine atfettiği gücün dışı vurumuna ve bu ifadeler aracılığıyla karşılaştığı güçlüğü aşabileceğini kendisine ve başkalarına göstermesine imkân tanır. Bu durum, küfürli söylemlerin bireyin kendiliğiyle olan güçlü bağını ortaya koyar. Dolayısıyla küfürli söylemler dilsel tepkiler olmaktan çıkıp bireyin varlığını sürdürme kapasitesini güçlendiren sembolik bir kendilik pratiğine dönüşür.

Küfretmeyi ağlayan bir çocuğun davranışına benzeten Montagu, hayal kırıklığına uğramış yahut isteğini elde edememiş bir çocuğun ağlamasını kendini ifade etme biçimi olarak değerlendirir. Bu benzetme üzerinden küfürli söylemlerin de bireyin duygusal durumunu yansıtmaya ve dışı vurma aracı olduğunu öne sürer. Bu yaklaşım, küfrün sadece bireysel bir rahatlama aracı olmayıp toplumsal etkileşim içinde bireyin kendiliğini kurma ve konumlandırma pratiği olarak da işlev gördüğünü ortaya koyar.³⁹ Ağlayan bir çocuk, bir yandan duygusal boşalım yaşarken diğer yandan bu davranışıyla çevresindekileri harekete geçirme ve onların tepkilerini yönlendirme potansiyeli taşır. Bu durum küfür kullanımına uyarlandığında bireyin küfretmesi önce kendi kendiliğine atıfta bulunarak varlığını kendine kanıtlama ve ardından da söylemi yönelttiği nesnelere -canlı ya da cansız- gücünü ve benliğini ifade etme biçimi hâline gelir. Böylece birey içsel bir tepki üretmekle kalmaz, söylemin yöneldiği varlıkla bir etkileşim de kurarak toplumsal düzlemde var olduğunu ortaya koyar.

Küfür, salt fiziksel acıyı hafifletmeye yönelik bir ifade biçimi olarak algılanmamalıdır; toplumsal ilişkiler esnasında gelişen çeşitli sosyal etkileşimler sırasında kendiliğe yapılan atıf yoluyla kullanılabilir hale gelir. Bu bağlamda, sosyal acı kavramı, bireyin ait olduğu toplumda kurduğu ilişkilerin yahut duygusal bağların herhangi bir nedenle sarsılması veya yok edilmesiyle ortaya çıkan durumları tanımlar. Bu koşullarda küfür, bireyin kırılan sosyal bütünlüğüne tepki olarak zuhur eder ve duygusal dengeyi yeniden kurmaya yönelik bir söylem işlevi görür.⁴⁰ Maddi bir engelle karşılaşmanın yanı sıra manevi sınırlanmalar yaşandığında da birey, kendiliğini görünür kılmak için küfürli söylemlere başvurabilir. Toplumsal alanda varlık gösterebilme çabası, aynı zamanda statü kaygısı, kabul görme, fark edilme, onaylanma arzusu ve etkileşim kurabilme kapasiteleriyle de yakından ilişkilidir. Bu olguların herhangi biri zarar gördüğünde ya da tehdit altında kaldığında, birey etkileşimsel düzeyde tepkiler üretmeye başlar. Toplum içinde var olma mücadelesi, bu yönüyle kendilik meselesinin sosyal boyutunu temsil eder. Bu durumu en iyi açıklayan örneklerden biri, sosyal acı ile küfürli söylemler arasındaki ilişkiye odaklanan bir deneydir. Altmış iki katılımcının yer aldığı çalışmada, bireylerden hayatlarında yaşadıkları en acı verici olayı yazmaları istenmiştir. Ardından bir grup iki dakika boyunca küfretmiş ve diğer gruba da sessiz kalmaları söylenmiştir. Sonrasında uygulanan anketlerle, bireylerin duygusal durumları ölçülmüştür. Sonuçlar, küfreden bireylerin sosyal acıyı daha az hissettiklerini, küfretmeyenlerinse olumsuz duyguları daha yoğun deneyimlediklerini göstermiştir.⁴¹

³⁹ Ad J.J.M. Vingerhoets vd. "Swearing: A Biopsychosocial Perspective", *Psychological Topics* (2013) 22/2, 298.

⁴⁰ Michael C. Philipp- Laura Lombardot, "Hurt Feelings and Four Letter Words: Swearing Alleviates the Pain of Social Distress", *European Journal of Social Psychology* (2017), 517.

⁴¹ Philipp-Lombardot, "Hurt Feelings and Four Letter Words: Swearing Alleviates the Pain of Social Distress", 521.

Sosyal acı ardından ortaya çıkan ve kendiliğe odaklanan söylemler incelenmeye devam edildiğinde bu kez yerel bir örnek olarak Şenel'in etnik küfürlü söylemler üzerine yaptığı çalışma dikkat çeker. Bu çalışma, bilinçaltı ve toplumsal hafızanın sosyal yaşantılar doğrultusunda nasıl şekillendiğini gösteren önemli bir örnektir. Türkiye'nin çok sayıda kültürel ve etnik gruba ev sahipliği yapması, farklı topluluklar arasında çeşitli düzeylerde sosyal etkileşimlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu etkileşimler kimi zaman uyumlu bir birlikteliği, kimi zaman da çatışma ve gerilimleri yansıtmıştır. Olumsuz karşılaşmalar sonucunda bireylerde oluşan umutsuzluk, öfke, nefret ve kin gibi yoğun duygular, zamanla etnik içerikli küfürlü söylemlere dönüşmüştür. Bunlar, zaman içinde tekrar edilerek kalıplaşmış diğer bireylere aktarılmış ve kolektif bellekte yer edinmiştir. Böylece etnik küfürler, toplumsal hafızada karşılıklı yaşantıların izlerini taşıyan söylemsel formlar hâline gelmiştir.⁴² Olumsuz sosyal çatışmaların her iki tarafta yarattığı duygusal tehdit -bireysel ve toplumsal hayatta kalma güdüsünü tetikleyen deneyimler- zamanla zarar verici söylemlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, “Ermeni dölü”, “Rum kırması”, “Yunan asması”, “Ermeni tohumu” gibi etnik kimlikleri aşağılayan ifadeler, bu söylemleri üreten bireylerin kendi bireysel ve toplumsal kendilikleriyle olan ilişkilerini de açığa çıkarır. İlk bakışta, bu ifadelerin doğrudan cinselliğe gönderme yapmadığı düşünülebilir; ancak söylemlerin ikinci bileşenlerine bakıldığında, “döl” ve “tohum” gibi doğurganlıkla ilişkili beden göstergeleri cinsel kendilikle doğrudan bağlantılıdır. Bunlar, cinsel eylem nesneleri üzerinden bireyin yahut grubun soyunu, kökenini ve bedensel kimliğini hedef alarak cinsel kendiliği olumsuzlayan bir yapıya sahiptir. Başlangıçta cinsellik temelli bir dışlama biçimi olarak ortaya çıkan bu dilsel yapı, zamanla soya ve toplumsal kimliğe yönelerek daha geniş bir kendilik inşasını hedef almaya başlar. Böylece sosyal acı deneyiminden türeyen duygulanımlar hem nesnelere hem de karşılaşılan bireylere yöneltilen söylemler aracılığıyla bireysel ve toplumsal varoluşun dilsel temsili hâline gelirler. Bu da kendiliklerin, sosyal acı yoluyla kurulan söylemsel düzenekler içinde nasıl konumlandığını ortaya koyar.

Literatürde küfürlü söylemlerin işlevselliğine odaklanan çalışmaların, eleştirel analizler sonucunda nedensellik içeren yapılar barındırdığı görülmektedir. Bu durum, araştırmanın temel teziyle ilişkilendirilerek açıklanmıştır. Şimdi, bu tartışmayı destekleyen ve kuramsal çerçeveye bütünleşen araştırma bulgularına geçilecektir.

3. Araştırma Metodolojisi

Bu araştırmanın verileri İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen 26.12.2022 tarihli 11 sayılı toplantıda (araştırma kodu: 2022/380) alınan onayla birlikte toplanmıştır. Katılımcılara araştırmanın konusu, amacı belirtilmiş olup verilerinin hangi gizlilik ilkeleri doğrultusunda nasıl kullanılacağına dair bilgiler verilmiş akabinde ise kendilerinden gönüllü katılımlarına dair onam alınmıştır. Araştırma 10 Mayıs-1 Ağustos 2023 tarihleri arasında İstanbul ilindeki sosyo-ekonomik biçimde farklılaşan muhtelif ilçelerde ikamet eden ve genç kuşağı imleyen 18-35 yaş arasındaki cinsiyete göre eşit sayıda dağılımı yapılan toplam 20 kişinin katılımı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu noktada nitel araştırmalarda, veri toplama süreci ve araştırma bulgularının ortaya çıkmasında

⁴² Mustafa Şenel, “Bilinçaltına Dayalı Etnik Küfürler”, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi* (2012), 138-141.

herhangi bir pürüz yaşanmaması için araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlanmasına dikkat edilmiştir. Birinci olarak araştırmanın belirlenen örneklemini, henüz veri toplama sürecine geçilmeden önce gerçekleştirilen pilot çalışma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda şekillendirilmiştir. Zira başlangıçta geniş yaş aralığında yapılması planlanan bu araştırma, daha ileri yaşlarda (35 yaş üstü kadın ve erkeklerin) bulunan bireylerin “biz küfürlü söylemlerde bulunmuyoruz”⁴³ diyerek araştırma görüşmesini geri çevirmelerinden ötürü tarafımızca daha rahat ve kolay veri elde edebilmek için küfürlü söylemlerin yaygın ve aktif olarak kullanıldığı özellikle öğrenci ve çalışma hayatının ilk senelerinde bulunan genç kesimle sınırlandırılmıştır. Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliğin sağlanması için ikinci olarak, örneklemin seçildiği 18-35 yaş grubu arasından rastgele seçilen toplam 5 kişi ile pilot görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler neticesinde katılımcıların anlamakta zorluk çektiği ve rahat biçimde yanıt veremediği sorular yeniden revize edilerek soru formu güncellenmiştir. Dolayısıyla soru formu iki aşamalı biçimde oluşturulmuştur; öncelikle yapılan literatür araştırması incelemesinde bulunan boşluklardan sorular üretilmiştir, akabinde ise söz konusu sorular sahada teyit edilerek sahadan gelen geribildirimlere göre düzenlenmiştir. Öte yandan araştırmaya katılan kişilerin eğitim seviyesi ise lisans ve üzeri olacak biçimde sınırlandırılmıştır. Eğitim seviyesinin bu düzeyde tutulmasının nedeni, katılımcıların küfürlü söylemlerle kurdukları anlam ilişkisini daha derinlikli ve kavramsal düzlemde aktarabilme yeterliğine sahip olmalarıdır. Böylece katılımcı seçiminde amaçlı örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Yaş ve eğitim sınırlandırmasının bir diğer nedeni ise örneklem sayısının sınırlı olmasından dolayı (n=20) küfürlü söylemlerin kullanımlarının farklı alt gruplara göre farklılık gösterebileceği ve bu durumda farklı anlamların zuhur edebileceği hususudur. Amaçlı örnekleme tekniğinden ötürü araştırmanın en temel sınırlılığı, yaş ve eğitim kısıtından ötürü meydana gelmektedir. Farklı örneklem seçimleriyle gerçekleştirilebilecek olan başka bir çalışmada farklı anlamların yahut sonuçların çıkabilmesi olası bir durumdur. Nihayetinde nitel bir araştırmanın doğası gereği mevcut araştırma bulgularının genellenebilir olmadığına, bulguların yalnızca amaçlı örnekleme ait katılımcıların ve araştırmanın gerçekleştirildiği bağlama özgü bir sınırlama içerisinde olduğuna dikkat edilmelidir. Araştırma verilerinin elde edilmesi için ise önceden hazırlanan yarı-yapılandırılmış mülakat soruları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Bu zamana kadar ülke özelinde küfürlü söylemler üzerine gerçekleştirilen çalışmaların bir kısmı nicel yöntemle diğer kısmı ise nitel yöntemle gerçekleştirilmiş olsa bile nicel çalışmaların sadece küfrün işlevselliği boyutundaki analizlerde kalması ve nitel çalışmaların da ikincil veriler sunması ile küfürlü söylemlerin toplumsal eğitimdeki yerine odaklanması bakımından sınırlı kalmış olduğu fark edilmiştir. Dolayısıyla söz

⁴³ Her ne kadar pilot çalışmada 35 yaş üstündeki bireylerin bu söylemlerde bulunduğu ve araştırma görüşmesinin geri çevrildiği meselesiyle sıklıkla karşılaşılsa da esasında bu geri çevirme meselesinin ardındaki sebeplerin şu faktörler olabileceği göz ardı edilmemelidir: Konunun toplumumuzda “hassas” olarak algılanan cinsellik gibi bir mevzuyla içermesi, cinsel içerikli küfürlü söylemlerin kimi kesimlerce ayıp olarak algılanması ve veri toplayanın bir kadın olmasından ötürü kendilerini rahat ifade edemeyeceklerini ve bir kadınla bu mevzuları konuşmanın toplumsal bakış açısına binaen “uygun” ol(a)mayacağı düşüncesi veya en nihayetinde kendilerini olduklarından daha “iyi” biri olarak gösterme gayesi (“olumlu” kimlik yansıması).

konusu bu araştırma için küfürlü söylemlerin neden işlevsel olduğu ve bireylerin kendileriyle doğrudan kurulan iletişimler vasıtasıyla hem birincil veriler elde edilmesi hem de küfrün nedensel görünümüne ulaşabilmek için daha derin bilgiler sunabilecek olan fenomenolojik desenin kullanılması tercih edilmiştir.

“Fenomen” kelimesi, “kendini gösteren şey”, “görünen” ya da “zuhur eden” anlamlarına gelir ve bu kavramdan türeyen *fenomenoloji*, olgu, nesne yahut deneyimlerin dışı yansıyan görünümelerini ve bu görünümlere yüklenen anlamları incelemeye yönelik felsefi ve bilimsel bir yaklaşımdır.⁴⁴ Fenomenolojik araştırma ise belli bir grubun veya sınırlı sayıdaki bireylerin belli bir olguya ilişkin ortak deneyimlerine odaklanarak bu deneyimlerden türeyen ortak anlam örüntülerinin açığa çıkarılmasını amaçlayan bir yaklaşımdır.⁴⁵ Küfür söylemlerinin bireyler tarafından nasıl algılandığını ve özellikle toplumsal cinsiyet bağlamında nasıl deneyimlendiğini anlamayı hedefleyen bu çalışmada da fenomenolojik yöntem tercih edilmiştir. Bu doğrultuda veri toplama ve analiz sürecinde şu sıralı yöntem izlenmiştir: Öncelikle fenomenolojik araştırmanın karakteristik ilkelerine uygun şekilde iki bölümden oluşan mülakat soruları hazırlanmıştır. Soruların ilk kısmı demografik sorulardan oluşurken ikinci kısmı ise cinsellik ve cinsel içerikli küfürlü söylemler algısı, küfürleri söyleme ve onlara maruz kalma biçimleri olarak deneyimlenme şekilleri, kaç çeşit anlam türediği, nasıl görüldüğü ve ne olduğu, kendilik ile olan ilişkileri, öznel anlamların nasıl ortak paydada birleşerek nesnelleştiği, işlevselliğin ardındaki nedensellik gibi pek çok hususun anlaşılmasına olanak sağlayacak sorulardan oluşmaktadır. Görüşme süreleri ise 30-60 dakika arasında değişim göstermiştir. Görüşmeler o esnada ses kaydına alınmış olurken ses kayıtları transkript edildiğinde görüşmeciler K1-K20 olarak kodlanmıştır. Verilerin analizinde fenomenolojik yöntem uygun olarak tematik analiz uygulanmıştır. Özellikle katılımcıların söylemlerinin analiz edilmesinde yorumlayıcı yaklaşım benimsenmiştir. Zira bu yaklaşımla katılımcıların küfürlü söylemlerle olan ilişkiselliği, kendiliklerini kurma ve ifade etme akabinde ise toplumsal bağlamda konumlandırma stratejileri olarak nasıl yeniden üretildiğini göstermeye vesile olmuştur. Katılımcıların söylemleri tekrarlı biçimde okunarak belirli kodlara ayrıştırılmış akabinde benzer temalar sınıflandırılmıştır. Bu temalar “benlik bölünmesi”, “homojen duygu kullanımı”, “güç temsili olarak cinsellik”, “küfrün anlam kayması”, “toplumsal gen aktarımı” gruplarını içermektedir. Nihai olarak araştırmanın yöntemsel kurgusu, katılımcıların ifadelerinin özlerine sadık kalarak tüm söylemlerinin kendi içerisinde karşılaştırılmasıyla fark edilmeyen anlamların görünürlüğünü açığa çıkarmıştır.

4. Bulgular

Araştırma verilerinin analizi sonucunda katılımcıların söylemlerinden hareketle “Güç, Güdü, Gen” ve “Cinsiyet ve Küfür” başlıklı temalar oluşturulmuştur. Söz konusu temalar da analiz edilen ortak anlamlara binaen kendi içerisinde iki ayrı alt başlıklara ayrılmıştır. Bulgularda her ne kadar cinsiyet temelinde “Cinsiyet ve Küfür” başlıklı ayrı bir temaya yer verilmiş olsa da tüm temaların analizi cinsiyet farklılıklarına göre gerçekleştirilmiştir.

⁴⁴ Hüseyin Bal, *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (Bursa: Sentez Yayıncılık, 2016), 24.

⁴⁵ John W. Creswell, *Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2016), 77.

4.1. Güç, GÜDÜ, Gen

“Güç, GÜDÜ, Gen” temasında yer alan başlıklardan ilki, küfrün bireysel ve toplumsal algılanma biçimlerine odaklanmıştır. Bireysel algılar, işlevsellik temelli bir analizi temsil ederken arka planında duygulara dayalı bir şekilde hayatta kalma güdüsü aracılığıyla kendiliğin güçlü kılınması görünümünü barındırmaktadır. Küfrün toplumsal algısı ise analizlerde detaylandırılacak olan “sosyal gen” kavramıyla ilişkilidir. Bireyler tarafından küfretme eylemi sosyal gen atfıyla toplumun öğretmesine dayandırılırken çeşitli sorular aracılığıyla sosyal gen ve toplumsal öğrenme aktarımı yapı bozumuna uğratılmıştır. “Güç, GÜDÜ, Gen” temasının ikinci başlığında ise kendiliğin küfür aracılığıyla hem örtülmesine hem de vurgulanarak ortaya çıkarılmasındaki ikileme ve bu ikilemin ardındaki nedenlere odaklanılmıştır.

4.1.1. Cinsel İçerikli Küfürlü Söylemlerin Toplum, Duygu ve Kendilikle Kurduğu İlişki

Bu temada katılımcılara “Küfür sizin için ne ifade ediyor?” sorusu yöneltilmiş ve elde edilen yanıtlar doğrultusunda iki temel tema belirlenmiştir. İlk olarak küfür duyguların dışavurumunu ve sağaltımı sağlayan bir araç olarak görülmektedir. İkinci olaraksa bireylerin kendi ifadeleriyle, toplum tarafından öğretilmiş ve düşünmeden, rastlantısal biçimde kullanılan bir söylem biçimi olarak tanımlanmaktadır. Ancak ikinci temada yer alan bu rastgelelik ve yapısal dayatma izlenimi, katılımcı beyanlarının karşılaştırmalı analiziyle sorgulanmış ve bu yaklaşımın yüzeyde kaldığı, arka planda daha derin bir anlam örgüsünün yer aldığı belirlenmiştir. Bu mesele, ilerleyen bölümlerde ayrıntılı biçimde ele alınacaktır. Buradaysa -geçiş niteliğinde- küfrün algılanan işlevsel yönüne odaklanmak, tematik bütünlüğün kurulmasına katkı sağlayacaktır.

Cinsiyet temelli bir analiz yapıldığında, kadın katılımcılar açısından küfrün işlevi aşağıdaki durumlar etrafında yoğunlaşmaktadır; dışsal bir uyararla karşılaşma, sinirlenme, baskı altında hissetme, istenilen sonucun gerçekleşmemesi, rekabetin veya duygusal gerilimin yaşandığı durumlar, mutluluk gibi yoğun duygularla karşılaşma ve küfrün bir dilsel öge değil, doğrudan bir duygu biçimi olarak deneyimlenmesi. Bu işlevsel bağlam, kadın katılımcıların duygularını yansıtmaya biçiminde kendini göstermekte; özellikle K3 kodlu katılımcının aktarımı bu durumu açık biçimde yansıtmaktadır.

“Mesela sıcak su uzun süre gelmediği zaman küfür ediyorum ya da dolaptan su alacağım dolapta su yok dolaba küfür ediyorum. (...) Ondan sonra evde çok insan olduğu zaman çok daralıyorum, bir siktir olup gitsinler diye çok dua ediyorum ama gitmiyorlar. Mesela sosyal platformda bir oyun oynuyorum PUBG diye bir oyun, orada gelene geçene sayıyorum onlar da sayıyor. Çünkü sürekli öldürüyorlar, biz de öldürüyoruz ama onlar bizi daha çok öldürüyor, orospu çocukları diyorum genelde. Hayatım küfür ya.” (K3, Kadın, 24 yaşında)

Yukarıdaki katılımcının ifadeleri mercek altına alındığında istenilen sonucun gerçekleşmemesi, sinir uyandıran bir durumla karşılaşılması, rekabet içeren oyunlar yahut ilişkiler gibi çeşitli bağlamlarda bireylerin hayatta kalma güdüsünü tehdit eden durumların cinsel içerikli küfürlü söylemleri tetiklediği görülmektedir. Belirleyici olan bireyin duygusal ya da biyolojik varlığını sürdürmesini sağlayacak unsurların ortadan kalkması, sekteye uğraması yahut zarar görmesidir. Bu durumlarda kullanılan küfürlü söylemler, kendiliğe yüklenen güç atfının dışavurumudur. Örneğin katılımcının belirttiği

gibi, bir oyun sırasında -rakiple karşılaşma ve çatışma anında- oyuncunun kendiliğini özdeşleştirdiği karakterin ölmesi, cinsel içerikli küfürlerin ortaya çıkmasına kolaylıkla neden olabilmektedir. Karakterin ölümü, oyun içindeki bir kayıptan öte bireyin kendilik temsiline sona ermesidir. Bu noktada birey, ölmekte olan kendiliğini söylem düzeyinde yeniden kurmaya yönelmekte; böylece cinsel içerikli küfürli söylemler, tehdit altındaki benliğin varlığını sürdürme çabasının bir ifadesi hâline gelmektedir.

Küfürli söylemlerin kadın katılımcılar nazarında doğrudan bir duygu ifadesi olarak kullanıldığı durumlara bakıldığında, bu işlevsellik belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Örneğin 23 yaşındaki K5 kodlu katılımcının şu ifadesi bunu açıkça yansıtır: *“Ben çok mutluysen de çok iyi küfredirim, çok üzgünsem çok net ederim, ama en çok sinirliysen ederim. Ettikten sonra rahatlıyor gibiyim.”* Bu söylem, küfrün tepkisellik kadar, bireyin duygusal dengesini yeniden kurma ve kendiliğin doyumunu sağlama sürecinde işlevsel bir araç olduğunu göstermektedir. Özellikle yoğun duygular karşısında kullanılan küfür, hayatta kalma güdüsünün söylem düzeyinde desteklenmesine hizmet etmektedir.

Görüldüğü üzere -öfke, sinir, mutluluk, üzüntü, vb. hallerde- içinde bulunulan duygusal durumlar küfürli söylemlerle ifadesini bulabilmektedir. Bireyler, olumlu ya da olumsuz bir durumla karşılaştıklarında; algıladıkları tehdit veya yaşadıkları duygusal doyum doğrultusunda, güçle ilişkilendirdikleri ve cinsel bedenle özdeşleştirdikleri göstergelere atıf yapan küfürli ifadeleri tercih edebilmektedir. Bu kullanım, hayatta kalma güdüsünün, olumsuzluklar yanında olumlu deneyimlerle de beslenen bir varlık çabası olduğunun göstergesidir. Dolayısıyla birey, mutluluk anında hayatta kalışını pekiştiren bir deneyim yaşadığında, bu durumu güç temsili içeren söylemlerle ifade edebildiği gibi üzüntü ya da öfke anında tehdit altında hissettiğinde de benzer söylemler aracılığıyla kendiliğini koruma ve yeniden kurma yönelimi gösterebilir. Her iki durumda da küfürli ifadeler, bireyin varoluşunu sürdürme çabasına eşlik eden işlevsel birer dilsel yapıya dönüşür.

Küfürli söylemlerin işlevsel yönü erkek katılımcıların ifadeleri üzerinden değerlendirildiğinde, duygularını ve varlıklarını ifade etme vurgusunun -kadınlara kıyasla- daha belirgin olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda öne çıkan temalar; otorite kurma, dikkat çekme, duyguların homojen kullanımı, haksızlığa uğrama hissi, toplumsal düzenin bozulması tehdidi, yok sayılma ve kendini görünür kılma arzusudur... Erkek katılımcılar, küfürli ifadeleri çoğunlukla gerginlik halinde kullandıklarını belirtmiş, buna sebep olan durumlarınsa toplumsal düzeni tehdit eden eylemler olduğu anlaşılmıştır. Örneğin, yere çöp atan birine duyulan öfke, iş yaşamında verilen sözlerin tutulmaması, yanlış anlaşılmalara, görevlerin eksik veya gecikmeli yerine getirilmesi ve toplu alanlarda normlara uyulmaması gibi faktörler, cinsel içerikli küfürli söylemlerin kullanımını tetikleyen başlıca bağlamlar olarak öne çıkmaktadır.

‘Homojen duygu kullanımı’ ifadesi, bireylerin olumlu ve olumsuz tüm duygu durumlarını ifade ederken cinsel içerikli küfürli söylemleri tercih ettiğini ortaya koymaktadır. Neşe, eğlence, sevinç, mutluluk, sinir, öfke ve üzüntü gibi duygular karşısında dile getirilen bu ifadeler, artık sadece duyguları yansıtmakla kalmamakta ve doğrudan kendiliğin temsiline dönüşerek bireyin varlığını gösterme biçimi hâlini almaktadır:

“Her türlü olayda kullanabiliyorum. Yani üzgün olduğumda da kullanırım örnek veriyorum bir şeye sinir olduğumda da kullanırım veya komik bir olay anlatacağım zaman da bunu kullanırım. (...) Genel olarak gündelik hayatta artık dilime bir alışkanlık olmasından kaynaklı kullanıyorum. (...) Genel olarak gündelik hayatta normal hissediyorsam bile kendimi ifade ederken kullanıyorum. (...) Kullanım amacına göre değişse de genel olarak öfke durumunu çağrıştırıyor gibi geliyor. Bir şeye sitem duyduğumuzda verdiğimiz tepki gibi geliyor. Amacı sitem duymak gibi bir şey. (...) Mesela gündelik hayattan örnek vereyim şu bardağı aldım şuraya koydum derken bile nokta virgül gibi onu kullanabiliyoruz. Onun dışında birine bir şey yapma diyeceğim zaman onunla daha vurgulu bir şekilde söylüyorum. Belki de daha ciddiyelediğim tepkimin yüksek olduğunu ifade ediyor olabilir.” (K14, Erkek, 18)

“Kendimi ifade etme şekli olarak geçiyor. Bazı kelimeleri mesela kullanamam yani, bir şeyi anlatacakken mesela bazen küfürsüz anlatamam. Onun bende sözlükte bir karşılığı yok o kelimenin. Onu anlatamıyorum küfürsüz. Kendimi daha net ifade etmiş gibi hissediyorum.” (K15, Erkek, 18)

Cinsel içerikli küfürlerin söyleyene güç atfeden bir etkiye sahip olduğu kanısı, katılımcıların bu ifadeleri daha vurgulu ve dikkat çekici bulmalarında açıkça ortaya çıkmaktadır. Nitekim hem katılımcıların ifadeleri hem de gündelik dilde neredeyse her cümlelerin sonunda tamlayana dönüşen bu küfürli söylemler, aslında mesajın içeriğine dikkat çekme kadar söyleyeni iktidar kılma arzusunun da yansımasıdır. Bu bağlamda, -küfrün hem hayatta kalma güdüsüyle hem de kendilik inşasıyla ilişkisini derinleştirmek adına- katılımcılara yöneltilen “Küfür ettikten sonra ne hissediyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlar, meselenin kavramsal temellerini daha da görünür kılmaktadır.

“Su içerken ne hissediyorsam onda da aynı şey. Çünkü ağızma yuva yaptığı için kendimi konfor alanımda hissettiğim için daha rahat. Hep aynı şeyi yapmak insanda bir güven duygusu oluşturur ya sözcüklerde de aynı şeyi hissediyorum herhalde bilmiyorum.” (K16, Erkek, 20)

Katılımcının yukarıdaki ifadeleri, küfürli söylemlerin bireylerin varoluşunu sürdürmesine nasıl katkı sunduğunu göstermektedir. Tıpkı temel bir ihtiyacın karşılanması sonucunda fizyolojik bütünlüğün sağlanmasındaki gibi bu söylemlerin kullanımı da bireyin kendilik eksikliklerini gidererek psikolojik bir tamamlanma hissi oluşturur.

Cinsel içerikli küfürli söylemlerin ikinci anlamsal boyutunu oluşturan ‘toplumun nedenselliği’ olgusu, bu ifadelerin bireyler tarafından toplum aracılığıyla öğrenilip rastlantısal bir biçimde kullanıldığı düşüncesine dayanır. Bu bağlamda birey çoğunlukla edilgen bir konumda yer alırken, söylemin üretiminde belirleyici olan unsursa toplumsal yapıdır.

“İşte şundan dolayı genelde bu küfürler oluşmuş, oluştuktan sonra da ataerkil toplumun söylendiği gibi mi bilmiyorum ama dilimize yerleşmiş. Yerleştiği için de içselleştiriyorsun. Sonra da ağızına yapışıyor.” (K1, Kadın, 32 yaşında)

“Ben bir çocuğun ağızından duyduğum zaman bunun aile yapısıyla alakalı olduğunu düşünüyorum, anne baba bunu günlük yaşamda kullanıyor ki çocuk da bunu kullanıyor. (...) Bu bir dil bile değil, bu bir hakaret. Kavga ettiğin zaman aniden ağızından çıkan bir şey ama günlük yaşamda top oynarken ya da ne bileyim parkta oynarken bile ağızından çıkabiliyor. Sadece çocuklar için söylemiyorum büyükler için de söylüyorum. Bence aile yapısıyla alakalı bir şey.” (K4, Kadın, 25)

“(…) Şuradan dışarıya çıkın on kişiden dokuzu zaten o dediğim amına koyayımı her lafın sonuna koyuyor. Bunların ağızı özentili gençlik, bir keko tayfa var onların ağızından çıkıp bunlara yayılıyor. Biz mesela Konuşanlar’dan öğreniyoruz.” (K3, Kadın, 24 yaşında)

Katılımcı ifadelerinde geçen “yapılaşmış ataerkil toplum”, “içselleştirme”, “yaygınlaşma”, “zorlanma”, “ittirilme”, “aile”, “oyun”, “sokak”, “gençlik”, “tayfa” ve “sosyal platformlar” gibi anahtar kavramlar, bireylerin cinsel içerikli küfürlü söylemlere toplumun farklı alanlarında maruz kaldıklarını ve bu ifadeleri toplumsal etkileşim yoluyla öğrendiklerini göstermektedir. Katılımcıların bu söylemlerin toplum tarafından öğretildiğine dair vurguları yerinde olsa da madalyonun arka yüzünde bir yanılsamayı maskeler. Bireyler bu söylemleri kullanırken kendilerini edilgen bir konuma yerleştirip sorumluluğu tamamen topluma yüklemekte ve böylece kendi söylemlerini meşrulaştırmaktadır. Bu durumun sorgulanmasıysa “Hiç tanımadığınız bir yabancı size küfrederse nasıl tepki verirsiniz?” sorusuna verilen cevaplarla mümkündür. Katılımcıların büyük bölümü bu tür bir durumda şiddet içerikli veya çatışma temelli tepkiler vereceklerini ifade etmiştir. Bu sonuç, bireylerin küfürlü söylemleri sadece pasif içerikle öğrenmediklerini, bu ifadelerle içkin anlamları da sahiplendiklerini ve duygusal düzeyde içselleştirdiklerini göstermektedir. Bu bağlamda, söz konusu ifadelerin öğrenilme biçimi, “sosyal gen” kavramıyla açıklanabilir. Cinsel içerikli küfürlü söylemler, yaşamın çeşitli alanlarına yerleşip kurumsallaşmış anlamlarıyla ne zaman ve nasıl kullanılacaklarını bireye öğretmekte ve bunun sonucunda bilinçli bir kullanım repertuarı yaratmaktadır. Sosyal genin temel özelliği, hayatta kalma güdüsüyle nesnelere atfedilen anlamların toplumsal etkileşim yoluyla pekiştirilmesi ve böylece yaygınlaştırılmasıdır. Bu sürecin ilerleyen alt başlıklarda ayrıntılı olarak tartışılacağı bilgisini verdikten sonra, bölümü şu soruyla tamamlamak yerinde olacaktır: “Eğer küfürlü söylemler yalnızca içi boş, anlamsız ve toplumdan öğrenilmiş bir aktarım ise, bireyler birbirlerine bu söylemleri yönelttiklerinde neden iletişim bir anda çatışmaya dönüşmektedir?”

4.1.2. Söylemsel İkilem: Kendiliğin Görünmezliği ile Gücün Temsili Arasında Küfür

Küfrün, kendiliğin örtülmesinde bir araç olarak tanımlanmasının temelinde, sağlıklı kendilik inşasının mümkün olamadığı toplumsal bağlamlarda bireylerin cinsel içerikli küfürlü söylemleri güç temsili taşıyan duygusal tepkiler olarak kullanmaları vardır. Görüşmecilerden elde edilen bulgular, bu küfürlü söylemlerin hem güç göstergesi olarak işlev gördüğünü hem de bu gücün, söz konusu kelimelerin refere ettiği varlıklara - çoğunlukla cinsel organlara- atfedildiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, cinsel içerikli küfürler dilsel bir dışavurumdan ziyade bireyin kendiliğini gösterebilme, koruyabilme ya da yeniden kurabilme yöneliminin göstergesel araçları olarak değerlendirilmelidir.

“Küfürlü söylemlere olumsuz manayı kim yüklüyor sorusu üzerine verilen yanıt) Yine biz insanlar herhalde maalesef. Bir de güç yani cinsel organlara güç yüklüyorlar hangisi daha güçlü şeklinde bakıyorlar o yüzden erkekler kendini o güçlü konuma cinsel organlarla getirdiklerini düşünüyorlar. (...) Yani bize anlatmak istedikleri şeylerden ziyade insanları cezalandırma amacı olarak kullandığımız için ben işte senin özel bölgelerini ya da atıyorum şeylerine hakaret ediyorum gibi.” (K1, Kadın, 32 yaşında)

“Yani sonuçta küfre biraz bizim toplumumuzda sadece küfür olarak bakılmıyor. Güç olarak da algılanıyor edilen küfürlere baktığımızda. İşte ben senden daha üstünüm, ben senden daha güçlüyüm.” (K2, Kadın, 35 yaşında)

Katılımcı ifadeleri, cinsel içerikli küfürlü söylemlere atfedilen güç temsili üzerinden cinsellik ile kendilik arasında kurulan dolaylı ilişkinin izlerini taşımaktadır. Birey, söylem düzeyinde cinselliği kendiliğin yeniden tesisi için bir araç hâline getirirken, toplumun görünürlüğü tanımadığı bağlamlarda küfür, örtük benliğin ifşa stratejisine dönüşmektedir:

“Genellikle daha çok sinirlendiğimde ya da üslupla ilgili bir sorun olduğunda karşı taraf insan ama siz insan değilmişsiniz gibi davranıldığında küfür ediyorum. (...) Ben de insanım karşı tarafta insan. Ama bunu şuna dökmek lazım, ben senden daha üstünüm sana her şeyi söyleme hakkına sahibim ya da ben senden daha altım o yüzden sana bunu söyleme hakkına sahip değilim gibi. (...) Ben iş hayatında böyle düşünmüyorum. Hani üst alt ilişkisi olsa bile herkes insan. Belli saygı ve sevgi çerçevesi içinde herkes birbiri ile anlaşabilir.” (K2, Kadın, 35 yaşında)

Katılımcının özellikle “karşı taraf insan ama siz insan değilmişsiniz gibi davranıldığında küfür ediyorum” ifadesi, ontolojik görünmezliğe maruz kalan benliğin, varlığını duyurmak için başvurduğu dilsel bir direnişin yansımasıdır. Bu noktada küfür, bir tepkisellik olduğu kadar öznenin ontolojik temsiline yönelik bir çağrıdır: Görülme, tanınma ve kabul görme arzularının yakarısıdır aslında. Cinsellik temelli küfürlü söylemler toplumsal bellekte gücün ve var oluşun göstergesi olarak yer ettiğinden, -birey bu söz dağarcığına yönelerek- kendiliğini ihlale karşı bir müdahale alanı üretir. Nitekim, bir önceki alt başlığın sonunda yöneltile soru, bu varoluşsal savununun ardındaki anlamı görünür kılmaktadır.

“Zaten erkek erkeğe küfretse kavga çıkar. Sen bana nasıl küfrettin lan orospu çocuğu gel buraya diyerek kavga ediyorlar. Mesela bak en yakın örneği geçenlerde evimizin altında veteriner var. Yani bak onlardan da hiç küfür duymamıştık düşün. Kavga esnasında bak, insanlar sinirlendikleri anda farklılaşıyor, canavarlaşıyor. Bizim çiçekçi ile veterineri park kavgasından dolayı, ki çiçekçi böyle konuşmayan çocuk çok düzgün bir şeye benziyordu. Gitti çocuğa dedi ki senin amına koduğumun çocuğu, bak ettiği küfre bak. Sen amına koduğumun çocuğu derken... Ablama dedim ki orada su şişesini kafasına vursaydın bari. Bu nasıl bir cümle, ondan sonra ettiler kavga. Yani erkek erkeğe küfrettiği zaman kavga çıkar sinirlendiklerinde.” (K3, Kadın, 24 yaşında)

Erkeklerin, tanımadıkları bir erkek tarafından maruz kaldıkları cinsel içerikli küfürlere fiziksel ya da söylemsel şiddetle -yani küfürle- yanıt verme eğilimleri, toplumsal olarak inşa edilen erkeklik formlarının ne denli kırılğan bir zemine dayandığının da ipuçlarını içinde taşır. Bu tepkiler bireysel bir refleksle sınırlı olmayıp toplumsal normların içselleştirilmesiyle şekillenen bir davranış biçimidir aynı zamanda. Cinsel içerikli küfürler, bu bağlamda kırılan bir benliği telafi ettiği gibi eksik yahut görünmez kalmış bir kendiliği de görünür kılmak için araç hâline gelmektedir. İlginç olan, aynı söylemin hem bastırılmış bir benliğin üzerini örtme hem de özerk bir benliği inşa etme potansiyellerini taşımasıdır. Bu durum, bizleri şu sorunun eşğine getirir: Toplumsal bir ifade, çelişkili anlamları nasıl eşzamanlı taşıyabilir ve bu çelişki bireyin kendilik stratejilerinde nasıl bir rol oynar?

4.2. Cinsiyet ve Küfür

“Cinsiyet ve Küfür” temasında esas analiz, her iki cinsiyetin bakış açıları doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Temanın içinde yer alan ilk başlıkta, katılımcıların cinsiyetlerini, cinsiyet algılarını, küfürlü söylemlerin anlamlarını alımlamalarına ve kendiliklerinin

sorular aracılığıyla sorgulanılmasına binaen “neden küfredildiği” hususundaki örtük anlamlar açığa çıkarılmıştır. İkinci başlıkta ise fenomenolojik yöntemin en fazla görünür hâle geldiği bir izlek takip edilmiştir. Katılımcıların cinselliğe, cinsel organlara, cinsiyetlerine dair ne gördükleri hususu irdelenerek söz konusu görme biçimlerinden hareketle cinsel içerikli küfürlü söylemlerin nasıl algılandığı ve aralarında nasıl bir ilişkililik olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır.

4.2.1. Benlik İnşası ile Toplumsal Öğrenilmişlik Arasındaki Gerilim

Araştırma bulguları, küfür kullanımında en belirgin nedensel ayrımın cinsiyet temelinde şekillendiğini göstermektedir. Erkek katılımcılar, bu tür söylemleri rasyonelleştirme ve mantığa bürüme eğilimindedirler. Küfürleri bir yandan toplumsal normlarla açıklarken diğer yandan da bu söylemlerden rahatsızlık duyduklarını belirtmişlerdir. Bu ikilem, erkeklerin hem anlamı boşaltılmış bir dilsel kalıbı sahiplendiklerinin hem de öznel bir kırılmalık taşıdıklarının işaretidir. Küfrün toplumdan öğrenildiğini vurgulayan bu söylem, bireyin sorumluluğunu dışsallaştırırsa da yabancı bir erkeğin küfrüyle karşılaşıldığında ortaya çıkan sert tepkiler içselleştirilmiş bir benliğin varlığını açığa çıkartır. Kadın katılımcılardaysa bu kullanım, duygusal yoğunluk ve benlik çatışmasıyla daha doğrudan ilişkilidir. Böylece küfür, erkeklerde meşrulaştırma aracı, kadınlarda da içsel bir bölünmüşlüğün dışavurumu hâline gelmektedir:

“Kendi fikrim çoğu kişinin de bir anlam yüklediği üzerine. Anlam yükleyen var mıdır bilmiyorum ama dediğim gibi ağız alışkanlığı büyük ihtimalle. Kavga ya da öfke anlarında mesela karşıdaki kişiyi rahatsız etmek, küçük düşürmek amaçlı kullanılıyor.” (K16, Erkek, 20 yaşında)

“Sert çıkışımdır. Keza yakın zamanlarda böyle bir olay oldu. Akşam sarhoş bir adam bana saldırdı küfür etti ben de buna vurmuş bulunmakta oldum, çenesi kırıldı. Şu an üstümde adli kontrol var. O yüzden böyle tatsız bir olay yaşadım.” (K16, Erkek, 20 yaşında)

Erkek katılımcıların, küfürlü söylemlerin kendi benlikleri üzerindeki etkilerini fark etmeleri, genellikle yabancı birinden gelen küfre maruz kaldıklarında başlamaktadır. Başlangıçta küfrü sıradanlaşmış toplumsal alışkanlıklar mantığında tanımlayan ve anlamdan arındırılmış kelimeler gibi değerlendiren bireyler, olayın yönü kendilerine döndüğünde bu yargılarını sorgulamaya başlamaktadır. Tanımadıkları birinden gelen küfrü doğrudan tehdit olarak algılayan erkekler, çoğunlukla fiziksel veya sözlü bir tepkiyle karşılık verirken aynı içerikteki ifadeler yakın çevrelerinden geldiğinde benzer bir tehdit algısı oluşmamakta; hatta bu tür söylemler samimiyetin göstergesi yahut olumlu bir etkileşim biçimi olarak kabul edilmektedir. Bu durum, küfürlü söylemlerin bireyin kimden ve hangi bağlamda duyduğuna bağlı olarak anlam farklılaştırdığını, toplumsal ilişkilerle iç içe geçmiş bir işlevselliğe sahip olduğunu göstermektedir:

“Kızdığın ya da hoşuna giden bir şey olduğu zaman ki millet olarak sevdiğimiz insanları da küfürlü seviyoruz. Hani başarılı insanlara da aferin orospu çocuğu da diyebiliyorsun. O küfür değil aslında artık birçok küfürlü kelime hitap olmaya geçmiş durumda.(...) Daha çok bayağı zamirleşmiş ya da sıfatlaşmış küfürler var. Bir kişiden bahsederken o kişinin ismi yerine ismini bilmediğin de olabilir, az önce dediğim gibi aferin orospu çocuğunu kullanabildiğimiz bir küfür başarılı bir insana karşı. Herhalde benim kendi adıma, bunları ben kullanıyorum işte amına koyayım, orospu çocuğu ya da bezer küfürleri ama anlamı kaymış halde kullanıyorum. Gerçek anlamında kullandığım küfürler bunları da pek küfür olarak saymıyorum daha çok sıfat olanlar salak, gerizekalı, aptal. O

insanın gerçekten öyle olduğunu düşündüğüm ve kullandığım gerçek anlamında kullandığım küfürler o kadar.” (K12, Erkek, 35 yaşında)

Başarısını ispat etmiş bir kişiye ismi yerine cinsel içerikli küfürlü ifadelerle hitap edilmesi ya da bu ifadelerle tebrik edilmesi, bu kişinin kendiliğine yönelik bir konumlandırmadan ziyade doğrudan o kişinin yerine geçen bir söylem pratiğine dönüşmektedir. Katılımcı ifadelerinde geçen “hitap olmaya geçiş”, “zamirleşme” ve “sıfatlaşma” gibi kavramlar, küfürlü söylemlerin dilsel bir araç olmaktan çıkıp kişinin toplumsal temsilinin bir parçası haline dönüştüğünü göstermektedir. Bu durum, cinsel içerikli küfürlü ifadelerin hakaretten öte bir tür kendilik temsili olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Böylece bu ifadeler, güç aktarımı yanında anlam kayması da içeren göstergesel dönüşümler içerir.

Erkekler küfretme eylemini, -yakın veya uzak birine- toplumsal anlam (örtük kendilik) ile görünmeyen kendilik gayesi arasında mantığa büründürme çabasıyla gerçekleştirirken kadınlarsa “benlik bölünmesi” durumunu yaşamaktadır. Sennett ve Cobb’un⁴⁶ “benlik bölünmesi” kavramı kadınların içinde bulunduğu duruma uyarlandığında toplumda kadının ikincilleştirilmesi bağlamında gelişen ve kendini koruma refleksiyle ortaya çıkan bir olguya evrilir. Kadının annesinden farklı bir cinsiyete sahip olmaması nedeniyle -anneden kopuş sürecinde- zaten bir “kendilik erimesi” içinde olduğu söylenebilir. Bu durum zamanla, kadının toplumsalın kendisine atfettiği ve sınırlarını çizdiği anlamlar çerçevesinde yaşamaya başlamasıyla devamlılık arz eder. Böylelikle kadınlar, toplumsal yapıda dışlanmamak yahut ezilmemek için “benlik bölünmesi” ile karşı karşıya kalırlar. Kadınların küfür kullanımı ile kendilik arasındaki ilişki tam bu noktada belirginleşir; ezilmiş benliklerini örtmek amacıyla cinsel içerikli küfürlü söylemlere yönelirler. Zayıf ve parçalanmış bir kendiliğin yarattığı yetersizlik duygusu, toplumsal olarak güce atfedilen cinsel ifadeler yoluyla aşılabileceği düşüncesini beraberinde getirir. Bu bakış açısının yaygınlığı, kadınların “erkekler küfredebiliyorsa biz de küfredebiliriz” diyerek kendiliklerini başkası üzerinden tanımlamasına neden olur. Bu yaklaşım, ötekinin eylemini tekrar etmek yoluyla onunla aynı konuma ulaşabileceği düşüncesini de beraberinde taşır. Chodorow’un kendilik çözümlemelerinde belirtildiği gibi, kadınlar anneden kopuş sürecinde kendilerini ayrı bir cinsiyet olarak göremez; anneleriyle özdeşleşerek onun anlam ve eylem biçimlerini tekrar eder.⁴⁷ Bu durum, kadınlar için özerk bir kendiliğin oluşmamasına ve yetişkinlikte “kendilik erimesi” içine girmelerine yol açar. Bu bağlamda, özerk bir kendiliği fark edemeyen kadın, toplumun kendisi hakkında biçtiği göstergeler doğrultusunda hareket etmeye başlar. Böylece, zayıf bir kendilik algısıyla yaşamayı sürdürür. Bu zayıf kendilik, toplumsal alanda çeşitli biçimlerde görünürlük kazanırken kadının, kendi benliğine zarar veren cinsel içerikli küfürlü söylemleri kullanmasında da kendini “kendilik erimesi” olarak göstermektedir. K9 kodlu katılımcının ifadeleri, kadının erkekle göstergesel eşitlik kurma isteğiyle küfre yöneldiğini fakat bu kullanımın arka planında, sağlıklı biçimde kurulamamış bir kendiliğin izlerini taşıdığını göstermektedir: “Gereksiz buluyorum. Ama bir ağız alışkanlığı. Hani erkeklerde de varsa kadınlar da edebilir, kadınlar etmesin falan demiyorum. Erkekler ediyorsa kadınlar da edebilir ama tabii gereksiz yani.” (K9, Kadın, 24 yaşında).

⁴⁶ Richard Sennett-Jonathan Cobb, *Sınıfın Gizli Yaraları* (Ankara: Heretik, 2021), 206.

⁴⁷ Chodorow, “Anneliğin Yeniden Üretimi: Psikanaliz ve Toplumsal Cinsiyetin Sosyolojisi”, 2021.

Kadınlar, erkeklerle yürüttükleri toplumsal eşitlik mücadelesinde bu kez küfürlü söylemlerin kullanımı açısından eşitlik talep ettiklerinde, bunları kullanmalarında bir sorun görmemektedirler. Ancak, küfürlü söylemlere maruz kaldıklarında yahut başkaları tarafından bu ifadeler dile getirildiğinde ne hissettiklerini aktarmaya başladıkları anda yaşadıkları ‘benlik bölünmesi’ çok daha görünür hâle gelmektedir:

“A: Kadınların cinsel içerikli küfür kullanımı hakkında ne düşünüyorsunuz?”

K8: Kadınların küfür etmesi çok itici falan bu söylemlere ben karşıyım. Bir kadın küfredebiliyorsa bir erkek de küfretsin. Küfür sadece erkeğe mi yakışıyor? Kadına da yakışır, bu ayrım çok saçmadır. Bu ayrıma da karşıyım.

A: Kadının başka bir kadına küfretmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?”

K8: Onun birazcık sınırı olduğunu düşünüyorum. İnsan hemcinsini çok varoş bir şekilde vurmamalı bence. Ya ne bileyim çok aşırıya kaçmamak lazım.

A: Cinsel içerikli küfür kullanımının kadın kimliğine etkisi ne olabilir?”

K8: Küfürlerin çoğu anneye yönelik olduğu için kadını aşağılayan bir durum söz konusu bence. Böyle küfürleri kullanınca utaniyorum kendimden, inşallah bir gün kurtulurum.” (K8, Kadın, 18 yaşında)

Öte yandan kadınlar, kendi aralarındaki küfürlü söylemleri genellikle rahatsız edici bulmamaktadır. Bu duruma gerekçe olarak gösterilen cinsiyet göstergesi, meseleyle kurulan bağı gözler önüne sermekle beraber bu sefer de farklı bir sorun ortaya çıkmaktadır. Kadınların birbirlerine küfretmesini doğal karşılayan ifadelerden biri şöyledir: “Cinsiyetten dolayı. Mesela iki yakın arkadaşın birbirine onu kullanması. Bilmem ciddiye almıyorum herhalde ondan olabilir.” (K6, Kadın, 21 yaşında). Bu noktada şu soru gündeme gelir: Cinsel içerikli küfürlü söylemlerin anlamı, bir kadının başka bir kadına yöneltmesiyle birlikte değişmekte midir? Bu soruya verilecek kısa yanıt, söylemlerin anlamının gerçekte değişmediği ancak bakış açısının bu değişim izlenimini yarattığı yönünde olacaktır. Özetle, kadınların söyleme dair algısı ‘benlik bölünmesi’ olgusunu gündeme getirirken, erkeklerde aynı durum ‘mantığa büründürme’ çabasıyla karşımıza çıkmaktadır.

Son olarak kadınların ezilmiş kendiliklerini örtme aracı olarak cinsel içerikli küfürlü söylemleri kullanmaları ile kendilerine atfedilen kendiliklerini söylemler aracılığıyla kabullenerek yeniden ürettikleri çelişkisini şu farkındalıklarıyla beraber görebilmek mümkündür:

“Çok saçma gerçekten çok saçma. Diyor ki siktir git, sen çok saçma bir şey söylüyorsun. Erkeğin cinsel organıyla gelmişsin karşıdaki kadına diyorsun ki siktir git, bak fark etmiyorsun yine bir gerizekalı bir erkeğin aynı şekilde üstünlüğünü getirip kendine dâhil etmeye çalışıyorsun. (...) Dünya erkekleri kendilerini kadınlardan üstün gördükleri için kadınlar da üste çıkma çabalarıyla küfürle bunu yapmaya çalışıyor. Artık onlar da o şekilde karşılık vermek istiyorlar. Artık o kadar eziliyoruz o kadar çok dışlanıyoruz ki toplumda dışlanmamak için ya da kendimizi savunabilmek için biz de artık küfürleri çok şey görmeye çalışıyoruz. Erkeklerin daha çok o konuda silmeye çalışıyoruz. Kendimizi güçlü göstermek için.” (K14, Kadın, 25 yaşında)

Kadınların ve erkeklerin cinsel içerikli küfür kullanımında gerek mantığa büründürme gerekse benlik bölünmesi içerisinde hareket etmeleri, tanımsal açıdan karşılanabilecek bir kavramsallaştırmaya işaret eder: Psikoloji literatüründe, bir hastanın davranış biçiminden yola çıkılarak tanımlanan “karşılıklı çelişkide muafiyet”. Aynı anda

var olması yahut gerçekleşmesi mümkün olmayan iki farklı durumu eşzamanlı biçimde kabul eden davranış biçimini ifade eden bu kavram, çalışmada kadınların hem cinsel içerikli küfürlü söylemlerin anlamsal içeriğinin farkında olmaları hem de buna rağmen bu söylemleri kullanmaları bağlamında açıklayıcı bir tanımlama sunmaktadır.

4.2.2. Cinsel Organlara Yönelik Fenomenolojik Algılar ve Söylemsel Parçalanma

“Karşılıklı Çelişkide Muafiyet”i içeren bu temada, bireylerin cinselliğe, cinsel ilişkilere, cinsel organlara ve cinsel içerikli küfürlü söylemlere yönelik tutumları temel alınmaktadır. Bireyler, bu söylemlerin olumsuz anlamlarını farkında olduklarını ifade etmekte, ancak yine de bu kelimelerin önemli bir anlam taşımadığını öne sürerek kullanmaya devam etmektedirler. Bu çelişkili durum, bireyin aynı anda iki karşıt durumu geçerli saydığı bir davranış örüntüsünü yansıtmaktadır. Özellikle kadınların cinselliği sıradan bir olgu olarak görmeleri, kendi bedenlerine ve kadın cinselliğine yönelik olumlu tanımlamalarda bulunmaları dikkat çekicidir. Fakat buna karşılık erkek bedenine ve erkek cinsel organlarına ilişkin olumsuz nitelendirmelere daha sık başvurdukları da görülmüştür. Burada sorulması gereken temel soru şudur: Kadınlar, kendi bedenlerine ilişkin olumlu bir algıya sahipken ve cinsel içerikli küfürlü söylemlerin olumsuz anlamlarını kavrarken, bu söylemleri nasıl ve neden kullanmayı sürdürebilmektedir? Bu sorunun izini sürmek amacıyla kadın katılımcılara, kadın ve erkek bedenlerine dair algılarını ve cinsel organlara yönelik düşüncelerini açıklamaları istenmiştir:

“(Kadın bedeni için) Kadınlar böyle genelde güzel fizik, böyle narin çok böyle yumuşak dokuları olan bir varlık benim gözümde.

(Erkek bedeni için) Kaba saba, kıllı millî.” (K4, Kadın, 25 yaşında)

“(Kadın ve erkek bedeni için) Çok naif, çiçek gibi, hassas, güzellik. Ama erkek de biraz daha höt falan, sertlik, öfke. Ama bu yaşanmışlık tarzına da bağlı. Şimdi ben ailemde abimler tarafından bu şekilde gördüğüm için bizim erkeklerimiz biraz serttir. Ama babama bakın, hiç sesi soluğu çıkmaz. Babamdan çok abimler bizde baskındı. O yüzden erkek deyince sert, bağırان çağırان, höst bir insan hayvan gibi bir insan desem yeridir.

(Kadın cinsel organı için) Göğüs geliyor.

(Erkek cinsel organı için) Bilmiyorum o konuda çok dikkat çekmiyor, bir şey gelmiyor.” (K6, Kadın, 21 yaşında)

“(Kadın bedeni için) Göğüs geliyor yani erkekten ayıran bir şey.

(Erkek bedeni için) Adı üstünde. (Gülüyor, erkeğin cinsel organını kastederek.)

(Kadın cinsel organı için) Bir sürü kişinin arzulu ettiği sonra elde edemeyince de aşağıladığı bir şey.

(Erkek cinsel organı için) Sahip olduğunda dünyayı yönetebilecek gibi hissettirmek geliyor.” (K8, Kadın, 18 yaşında)

Kadın bedeni ve cinsel organları için kullanılan anahtar kelimeler genellikle “güzel”, “narin”, “naif”, “çiçek”, “hassas” ve “arzulanan” gibi olumlu çağrışımlar içermektedir. Buna karşın erkek bedeni ve cinsel organı söz konusu olduğunda, ilk akla gelen kelimeler arasında “kaba”, “kıllı”, “çirkin”, “höst”, “hayvan”, “sert” ve “yönetme” gibi tanımlamalar öne çıkmaktadır. Özellikle K8 kodlu katılımcının, “kadın ve erkek cinsel organlarına baktığınızda ne görüyorsunuz?” sorusuna verdiği yanıt dikkate değer bir tartışma alanı açmaktadır. Katılımcının, kadın cinsel organı için “arzulanan ama

ulaşılamadığında aşığılan”; erkek cinsel organı içinse “*sahip olmak ve yönetebilmek*” şeklinde ifade ettiği anlam ilişkisi, toplumsal olarak bu uzuvlara yüklenen yaygın anlam kalıplarını yansıtmaktadır. Bireylerin kendi bedenlerine ve bu bedenlere ait göstergelere dair bakış açılarının, toplumsal imgelerle ne ölçüde biçimlendiği burada görünür hâle gelmektedir. Cinsel içerikli küfürlü söylemlerin anlamları ile bu söylemlerin kullanım edimleri arasındaki tezatlık da bu noktada somutlaşır. Zihinde yerleşik hâlde bulunan toplumsal bakış açısı, bireylerin özgür düşünme imkânlarını gölgede bırakmakta ve toplumun kendiliğe sirayet eden yönü daha baskın hâle gelmektedir. Böylece, halihazırda “kendilik erimesi” yaşayan kadınlar, kolaylıkla “karşılıklı çelişkide muafiyet” durumunu sergileyen bir davranış biçimi içine girmektedir

Erkek katılımcılarda da kadınlarda gözlemlenen “karşılıklı çelişkide muafiyet” durumuna benzer bir sarsıntı görülmektedir. Kendilerine atfedilen yahut ait hissettikleri toplumsal kimlikler doğrultusunda şekillenen cinsellik, cinsel ilişki ve cinsel içerikli küfürlü söylemlere dair olan bakış açıları ile bu tarz küfürlü söylemleri kullanmaları arasında çatışma bulunmaktadır. Nitekim kendisini muhafazakâr olarak tanımlayan bir erkek katılımcının kendi ifadeleriyle ortaya koyduğu görme biçimi şu şekildedir:

“A: Erkek cinsel organına baktığınızda ne görüyorsunuz, en anlam atfediyorsunuz ona?”

K16: Erkeğin gururu diyebilirim ama daha çok Türkiye’de özellikle çünkü anlam atfediyor milletimiz. Mesela üreme yeteneği olmayan kişilere, çok ağır bir söylem vardı, iktidarsız diyorlar. Şahsen bana koyar. Rahatsız edici bir durum. Çünkü toplum içinde kendi kimliğimi o şekilde tasvir etmek istemem şahsen.

A: Kadın cinsel organına baktığınız zaman ne görüyorsunuz?”

K16: Çiçek. Zarif.” (K16, Erkek, 20 yaşında)

Erkek cinsel organı, kendileri tarafından “gurur” ve “iktidar” kaynağı olarak olumlu biçimde algılanırken; kadın cinsel organı da “çiçek” ve “zarif” gibi tanımlamalarla benzer şekilde olumlu bir anlam yüklenmektedir. Ancak her iki cinsiyete dair organlara yönelik bu olumlu bakışa karşın, söz konusu organların söylem düzeyinde birleştiği küfürlü ifadeler aracılığıyla olumsuz anlamsal yargılar üretilmekte ve bu yargılar yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Sonuç

Cinsel içerikli küfürlü söylemlerin gündelik arenada kullanımına ilişkin olarak yürütülen bu çalışmanın temel bulguları, toplumsal cinsiyete dayalı farklılaşmalar ekseninde belirginleşmiştir. Küfürlü söylemlerin bireysel kullanımı, anlık duygusal tepkilerden öte bireylere toplum tarafından atfedilen toplumsal kendiliklerin yansımasıdır. Bu bağlamda, bireylerin davranış biçimleri de toplumsal cinsiyet kategorilerinde kendilerine tanımlanan roller doğrultusunda biçimlenmekte ve söylem düzeyinde kendilik inşasını mümkün kılan araçlarla desteklenmektedir. Toplumsal yapının sürekli dönüşen dinamiklerinde kadın ile erkeğe atfedilen kendilikler, varlıklarını hem sürdürebilmek hem de koruyabilmek adına fiziksel ve söylemsel kapasitelere ihtiyaç duyarlar. Cinsel içerikli küfürlü söylemler de bu kapasitenin bir parçası olarak bireyin kendiliğine yüklediği anlamları görünür kılan bir iletişim aracı işlevi görür. Özellikle duygusal ve sosyal öğrenme süreçleriyle içselleştirilen bu ifadeler, kadın ve erkekte toplumsal ve cinsel kimlikleri yeniden üretme aracı olarak kullanılmaktadır.

Çalışma sonucunda en genel manada ortaya çıkan sonuçlar ve literatür katkıları şu şekilde sıralanabilir:

Küfrün işlevsellikten nedenselliğe kaydırılması: Çalışma, literatürde baskın olan küfrün katartik ve işlevsel sonuçlarına odaklanan yaklaşımı aşarak küfürlü söylemlerin arka planındaki nedensel, anlamsal ve ilişkisel dinamikleri merkeze almıştır. Bu yönüyle araştırma, küfrü kendilik inşasının bir parçası olan süreçsel bir pratik olarak ele almıştır.

Küfrün kendilik inşasıyla ilişkisi: Küfürlü söylemlerin anlık tepkilerden ibaret olmadığı aksine bireylerin toplumsal olarak inşa edilmiş kendiliklerini ifade etme, koruma ve yeniden üretme araçları olarak küfürlü söylemleri kullandığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla küfür, bireyin hem kendisine hem de ötekine yönelik konumlanışını görünür kılan simgesel bir dilsel pratik olarak görünüm kazanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet ekseninde farklılaşma: Araştırmanın bulguları, küfür kullanımının cinsiyetler arasında farklı anlam ve işlevler kazandığını göstermektedir. Küfürlü söylemler, kadın ve erkek için farklı biçimlerde işleyen cinsiyetlenmiş kendilik stratejilerinin bir parçası hâline gelmektedir ve toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretimine katkı sunmaktadır.

“Sosyal Gen” aktarımı olarak küfür: Küfürlü söylemler, basitçe öğrenilen ve tekrar edilen dilsel kalıplar değil daha ziyade kuşaklar arası aktarılan, içselleştirilen ve yeniden üretilen bir “sosyal gen” niteliği taşımaktadır. Bu aktarım, bireyin pasif bir alıcı olduğu bir süreçten ziyade anlamların duygusal ve deneyimsel düzeyde sahiplenildiği aktif bir yeniden üretim pratiği olarak işlemektedir.

Güç, hayatta kalma ve söylem ilişkisi: Küfür, bireyin toplumsal varoluşunu sürdürme ve tehditlere karşı kendiliğini koruma bağlamında işlev gören bir araçtır. Bu yönüyle küfürlü söylemler, güç temsili, hayatta kalma güdüsü ve duygusal kendilik arasında kurulan çok katmanlı bir ilişkiyi yansıtmaktadır.

Anlamsal kayma ve çelişki üretimi: Araştırma kapsamında ortaya konan “benlik bölünmesi”, “benlik erimesi”, “kendilik tamamlanması” gibi kavramsallaştırmalar, küfürlü söylemlerin anlam kaymaları ve içsel çelişkiler üreten bir kendilik alanı oluşturduğunu göstermektedir.

Araştırmanın bulguları özelde ise iki kategori çerçevesi sunmaktadır: “Güç, Güdü, Gen” ve “Cinsiyet ve Küfür” başlıkları, küfür söylemlerinin muhtelif bağlamlara göre cinsiyet değişkenin de etkisiyle nasıl görünüm kazandığını gösteren temalar olarak konumlanmıştır. Birinci başlık olarak küfrün “Güç, Güdü, Gen” çerçevesinde kullanımı, kendi içerisinde iki alt temayı oluşturmuştur. İlk tema, küfrün bireysel ve toplumsal algısı/görünümüyle ilintilidir. Cinsiyetlerin bakış açısına göre farklılaşan cinsel içerikli küfür söylemlerinin algılanması/görünümü bireysel olarak kadınlarda herhangi bir tehdit edici dışsal uyarana karşısında hayatta kalma refleksi, baskı altında hissetme, sinirlenme ve mutluluk gibi yoğun fakat birbirine zıt duyguların hayatta kalma göstergesinin temsili olarak kullanımı, istenilen bir durumun gerçekleşmemesi, rekabet ve duygusal gerilimi içeren bağlamsal olaylar esnasında kullanılan ifadeler olarak yerini almıştır. Sırasıyla dikkat edildiğinde her bir ifade yahut kullanım alanı içerisinde güç ve güdüyü aynı anda barındırmaktadır. Nitekim bireyin hayatta kalmasını tehdit eden herhangi bir şeyle karşılaşması esnasında cinselliğe -dolayısıyla bedensel kendiliğe- atıf veren cinsel içerikli küfür söylemlerini kullanması, esasında karşılaşılan durumun

üstesinden gelinmesini amaçlar. Söz konusu bu amaç, cinselliğe atfedilen güçle sağlanır. Hayatta kalmak “güdü”yü temsil ederken onun yerine getirilmesi ise “gücü” temsil eder. Diğer bir örnekle, sinir ve mutluluk gibi birbirine zıt duygulanımlar esnasında aynı küfür söylemlerinin kullanılması doğrudan hayatta kalma güdüsüyle ilintilidir. Zira hayatta kalmak, salt olumsuz göstergeler sırasında savaştırmak değil, olumlu göstergelerin varlığında kendi kendini olumlamak olarak da zuhur edebilmektedir. Dolayısıyla bireyler, olumsuz olaylar karşısında sinir gibi yoğun duyguları hissettiklerinde kendi güçlerine atıf vermek üzere cinsel içerikli küfür söylemlerini kullanırken aynı zamanda olumlu olaylar karşısında mutluluk gibi yoğun duygulanım hissettiklerinde yine kendi güçlerini göstermek üzere bu kez “kendilik olumlaması” biçiminde cinsel içerikli küfür söylemlerini kullanmaktadırlar.

Erkek katılımcıların bireysel olarak küfür söylemlerini görme biçimleri ise; otorite kurma, dikkat çekme, duyguların homojen kullanımı, haksızlığa uğrama, toplumsal düzenin bozulması tehdidi ve yok sayılma ile kendini görünür kılma kullanımlarıyla bağlantılıdır. Kadın katılımcılarda olduğu gibi erkek katılımcılar da farklı duygular esnasında -sinir, mutluluk, sevinç, üzüntü gibi- cinsel içerikli küfür söylemlerini kullanarak (homojen duygu kullanımı) hayatta kalma güdüsüne binaen güç göstergesi zırhını kuşanmaktadır. Kendiliklerinin görülmediği olaylarda kendiliklerine vurgu yapan en yakın söylemler olarak cinsel içerikli küfürlerin kullanımına başvuru, erkek katılımcılarda aynı zamanda bir temel ihtiyaç statüsüne bürünmektedir. Zira katılımcılara sorulan “Küfrettikten sonra ne hissediyorsunuz?” sorusuna verilen “*Su içerken ne hissediyorsam onda da aynı şey.*” cevabı, cinsel içerikli küfür söylemlerinin hayatta kalma güdüsüyle nasıl ilişkisellik içerisinde olduğunu ihtiyaç temelinde göstermektedir. Zira su, herhangi bir bireyin hayatını idame ettirmesinde önemli fizyolojik ihtiyaçlarından birini giderebilecek unsur iken küfür söylemlerinin bu ihtiyacı giderecek “su içme” eylemi ve sonrasındaki hissiyata benzetilmiş olması küfrün, toplumsal arenada kendiliğin görülme/güçlü olması/var kılınmasını temsil edecek şekilde kullanılmasını imlemektedir.

Küfür söylemlerinin görünümündeki toplumsal algıya dair yapılan vurgulamaların kadın ve erkek katılımcılarda benzerlik taşıdığı ortaya çıkmıştır. Bireyler her ne kadar bireysel olarak küfür kullanımını icra etseler de kendi kullanımlarının arka planında bulunan toplumsallığa dair oldukça yaygın vurgulamalara işaret etmişlerdir. Sözgelimi katılımcıların; “aile”, “sokak”, “tayfa”, “sosyal platformlar”, “oyun”, “gençlik”, “içselleştirme”, “ittirilme”, “zorlanma” gibi kelimelerle açıldıkları küfrün öğrenilme alanlarına dair gösterdikleri işaretler, küfür söylemlerinin sosyal arenada öğrenilerek devam ettirildiği görüntüsünün düşüncesi içerisinde olduklarını sezdirir. Fakat çalışmada “sosyal gen” olarak adlandırılan bu sosyal taşıyıcılık meselesi, görüldüğü yahut bireylerin aktardığı gibi küfür kullanımında bireyleri pasifize eden bir husus değildir. Nitekim “sosyal gen”in esas anlatmak istediği şey, hayatta kalma güdüsüyle nesnelere atfedilen anlamların toplumsal etkileşim yoluyla pekiştirilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. Yani, başlangıçta olan anlam atfı bir eylemselliği imlemektedir. Atfın ortaya çıkmasından sonra benimsenen anlam ve bağlama göre kullanımının öğrenilmesi, küfür söylemlerinin pasif biçimde yahut bilinçsizce aktarılan söylemler olmadığını gösterir. Aksine, atfedilen anlamla birlikte kullanım bağlamının da öğrenilmesine tabi biçimde cinsel içerikli küfür

söylemleri, hayatta kalma güdüsünün etkisiyle etiketlenen söylemler hâline gelerek çevrenin desteğiyle birlikte yaygınlaşan bir kullanıma evrilmiştir. Nitekim “sosyal gen”, küfrün pasif biçimde idame ettirildiği bir hususu değil bilinçle eylemsellik biçiminde kullanıldığını temsil eden bir kavramı işaret etmektedir. Dahası, katılımcıların küfür söylemlerini alelade, toplumdan öğrendikleri gibi çok büyük anlamlar atfetmeden kullandıklarına dair yaygın olan kanı, “Yabancı/hiç tanımadığınız birisi size küfretse nasıl tepki verirdiniz?” sorusuna gelen yanıtlarla birlikte ters yüz edilmiştir. Zira katılımcıların söz konusu soruya yönelik cevapları eylemselliği, aktifliği ne yapıldığının ve neyin ne anlama geldiğinin bilincinde olan bir duruşu bünyesinde barındırmaktadır: Cevapların çoğunluğu güç gösterisine girmeyi temsil eden sözel yahut fiziksel saldırıyla ilintiliydi.

Çalışmanın bulgularında ikinci alt temanın içeriğini temsil eden “kendiliğin örtülmesi ve vurgulanarak ortaya çıkarılması” ikilemi de benzer biçimde küfür söylemlerinin kendilikle ilişkilendirilen güç göstergesinin dışavurumu niteliğindedir. Katılımcılardan birinin “*Karşı taraf insan ama siz insan değilmişsiniz gibi davranıldığında küfrediyorum*” söylemi, küfrün, bireylerin kendiliklerinin görülmediği her bağlamda genellenebilir biçimde kullanıldığını gösteren önemli detaylardan birisidir. Aktarılan söylem incelendiğinde, öncelikle küfreden kişinin herhangi bir durum karşısında görülmediği akabinde ise görülmek için küfür söyleminin kullanılarak kendiliğin görünür kılınmaya çalışıldığı ve aynı zamanda kendiliğin gücünün fark edilmesinin imlendiği bir arenayla karşı karşıya olunduğu görülmektedir. Örtülen/görülmeyen kendiliği, kendiliği imleme aracına dönüşmüş olan cinsel içerikli küfür söylemleriyle birlikte vurgulama durumudur söz konusu olan.

Araştırmanın kategorize edilen “Cinsiyet ve Küfür” adlı ikinci başlığı da kendi içerisinde iki ayrı fakat birbirini bütünleyen temalara ayrılmıştır. Birinci temada, katılımcıların kendiliklerine içkin temel birkaç bakışı nasıl alımladıklarıyla söz konusu alımlamalarına paralel biçimde neden küfredildiği hususundaki örtük anlam analiz edilmiştir. Sözgelimi katılımcıların kendi cinsiyetleri, cinsiyet algıları, cinsel içerikli küfür söylemlerinin anlamları ve alımlamaları, nihayetinde ise kendiliklerinin sorular aracılığıyla sorgulatılmaya tabi tutulması gibi temel bakışlar ile katılımcıların küfür söylemlerinde bulunmaları arasında nasıl bir ilişkiselliğin olduğu ortaya çıkarılmıştır. Küfür; erkek katılımcılarda rasyonelleştirme, mantığa büründürme, meşrulaştırma ve kendiliğin temsili görünümünde iken kadın katılımcılarda ise içsel bölünmüşlük sonucunda zuhur eden kendilik erimesi hâlinde türeyen “benlik bölünmesi” görünümündedir. Erkek katılımcılar küfür söylemlerini olumlu ve olumsuz hangi durumlarda kullanıyor olurlarsa olsunlar kullanımlarını mantığa büründürmektedirler. Özellikle küfür kullanımının olumlanmasını temsil “kendilik olumlaması” erkek katılımcılar arasında oldukça yaygındır. Bu durum, kimi zaman olumsuz bir olayda küfrederek kendiliğe atfedilen güç göstergesi olarak görünüm kazanırken, kimi zaman ise olumlu olaylarda küfrün doğrudan kişinin kendisi yerine geçtiği görünümünde zuhur etmektedir. Diğer bir ifadeyle ve bir katılımcının aktarımıyla küfür bu görünümünde “isimleşme”, “kendileşme”, “zamirleşme” hâline bürünmektedir. Kadın katılımcıların kendilik algıları ile küfür söylemlerinde bulunma arasındaki ilişki erkeklere nazaran daha çelişkili bir hâl içerisinde. Zira söz konusu çelişki, kendilik algıları ve gerçekteki kendiliklerinden kaynaklanmaktadır. Kadınlar, toplumsallıkta gerçekleştiremedikleri ve

ikincil planda kalan kendiliklerinin bir tepkiselliği olarak küfür söylemlerinde bulunmaktadır. Bu kullanım, kendiliğin görülmesi ve güç gösterisi ile yakından ilintilidir. Toplumda arka planda kalmamak, eşitlik mücadelesinde yer almak gibi gayelerle “*erkekler küfredirse biz de edebiliriz*” düşüncesi kadın katılımcılar arasında oldukça yaygındır. Dolayısıyla kadınlar toplumdaki dışlanmamak için cinsel içerikli küfürlü söylemleri kullanarak “benlik bölünmesi” yaşamakta ve esasında ezilmiş benliklerini örtmek amacıyla bu tarz söylemleri kullanmaktadırlar. Fakat bu durum aynı zamanda kadın katılımcılarda “kendilik erimesi” hususunu da meydana getirmektedir. Zira kendi cinsiyetlerine, cinsiyet algılarına olumlu yaklaşırken ve paralelinde cinsel içerikli söylemlerin “olumsuz” anlamların farkında olmalarına rağmen bu tarz söylemleri kullanmaya devam ediyor olmaları söz konusudur. Öte yandan kadınlar katılımcıların küfredip ama başkası tarafından küfre maruz kalmak istememeleri de “benlik bölünmesi”ne örnek teşkil eden bir diğer husustur.

“Cinsiyet ve Küfür” kategorisinin ikinci teması ise bu zamana kadar bahsedilen, her iki cinsiyetin de zaman zaman yaşamış olduğu muhtelif ikilemleri içeren ve açımlayan bir görünümü temsil etmektedir. “Karşılıklı çelişkide muafiyet” olarak açıklanan bu görünüm; kadın ve erkek katılımcıların kendi cinselliklerine ve genel olarak cinselliğe, cinsel organlara, cinsiyetlerine dair ne gördükleri gibi görme biçimlerinden hareketle küfür söylemlerinin nasıl algılandığı arasındaki ilişkide bulunan çelişkileri açığa çıkarmaktadır. Kadın katılımcılar, kendi cinsiyetlerine, bedenlerine, cinsel organlarına ve cinselliğe bakış algıları hususunda olumlu açıklamalarda bulunurken aynı zamanda söz konusu olumlulukları tüm cinsel göstergelerden oluşan cinsel içerikli küfürlü söylemlerin olumsuzluğunu da kabul etmektedirler. Olumlanan göstergelerin olumsuzlanan söylemlere dönüşmesini ve bu söylemlerin kullanılmasını aynı anda -birbirine zıt bu iki durumu- kabul ederek “karşılıklı çelişkide muafiyet” durumuna örnek olmaktadır. Benzer durum, erkek katılımcılar için de geçerlilik göstermektedir. Erkek katılımcılar, hem erkek hem de kadın varlığına, cinselliğine olumlu bakış açısı içerisinde olmakla birlikte cinsel içerikli küfürlü söylemlerin kullanılmasında devamlılık sağlamaktadırlar. Tüm bu çelişkili görünüm, her iki cinsiyet için benlik sorunlarına ayna tutmaktadır.

Sonuç olarak, cinsel içerikli küfürlü söylemlerin kullanımı, bireysel alışkanlık yahut toplumsal kalıplardan ziyade; toplumsal cinsiyetin söylemdeki izdüşümü, güç arayışının sembolik dili ve bireyin kendilik serüveninin bir yansımasıdır. Bu bağlamda, kadınlar ile erkeklerde gözlemlenen “karşılıklı çelişkide muafiyet” tutumu, toplumsal çelişkilerin bireysel düzeyde nasıl içselleştirildiğine işaret eder. Toplumun bireye işlediği anlam kodları ile bireyin öznel dünyası arasındaki gerilim, küfürlü söylemler üzerinden dışavurulmakta ve böylece birey kendiliğini yeniden kurmaya çalışmaktadır.

Kaynakça | References

- Akbaş, Ezgi. *Türkiye’de Sosyal Medyada Futbol Taraftarlarının Erkeklik Söylemleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Aktunç, Hulki. *Erotologya*. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2000.
- Altıok, Mustafa. *Futbolda Eril Söylem ve Bunun Televizyon Futbol Tartışma Programlarına Yansıması: Yenilsen de Yensen de ve Beyaz Futbol Örnekleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Aslan, Alev. – Doğan, Betül. “Çevrimiçi Şiddet: Bir Siber Zorbalık Alanı Olarak ‘Potinss’ Örneği”. *Marmara İletişim Dergisi* 21 (2017), 95-129.
- Astam, Fatma Kübra. *Kadına Yönelik Şiddet Olaylarında Sosyal Medyada Nefret Söyleminin Yeniden Üretimi: Helin Palandöken Cinayeti Örneği*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Bal, Hüseyin. *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Bursa: Sentez Yayıncılık, 2016.
- Bingölçe, Filiz. *Kadın Argosu Sözlüğü*. İstanbul: Metis Yayınları, 2001.
- Chodorow, Nancy. *Anneliğin Yeniden Üretimi: Psikanaliz ve Toplumsal Cinsiyetin Sosyolojisi*. çev. Damla Tanar Tatar. Ankara: Phoenix Yayınları, 2021.
- Cournut, Jean. *Erkekler Kadınlardan Neden Korkar?* çev. Bülent Arıbaş. İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.
- Çiçek, Ahmet. *Küfür ve Argonun Gündelik İletişimde Yeri: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Alan Araştırması*. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Edgerton, Robert. *Hasta Toplamlar*. çev. Harun Turgut. Ankara: Buzdağı Yayınevi, 2015.
- Erkek, Mehmet Salih. 17. Yüzyılda Mardin Kadı Mahkemesine Yansıyan Küfür Davaları. *Hakaret Kitabı*. ed. Emine Gürsoy Naskali-Hilal Oytun Altun. İstanbul: Kitabevi, (2010) 77-91.
- Fırat, Tahsin Emre. *Mizah Basınında Egemen Söylem Olarak Argo Kullanımı (Penguin Dergisi Örneği)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- John W. Creswell. *Nitel Araştırma Yöntemleri*. çev. Mesut Bütün – Selçuk Beşir Demir. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2016.
- Kahveci, Hakkı. “Sosyal Medya İçeriklerinin Ahlaki Değerler Bağlamında İncelenmesi: YouTube Örneği”. *Anadolu Journal Of Educational Sciences International* 11/1 (2021), 204-225.
- Malinowski, Bronislaw. *İlkel Toplumlarda Cinsellik ve Baskı*. çev. Hüseyin Portakal. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 1989.
- Mead, George Herbert. *Zihin, Benlik ve Toplum*. çev. Yeşim Erdem. Ankara: Heretik, 2021.
- Mohr, Melissa. *Küfür Etmenin Kısa Tarihi*. çev. Zeynep Dörtok Abacı. İstanbul: Aylak Kitap, 2015.
- Naskali, Emine Gürsoy- Altun, Hilal. *Hakaret Kitabı*. İstanbul: Kitabevi, 2010.
- Philipp, Michael. C. - Lombardot, Laura. “Hurt Feelings and Four Letter Words: Swearing Alleviates the Pain of Social Distress”. *European Journal of Social Psychology* 47/4 (2017), 517-523. <http://dx.doi.org/10.1002/ejsp.2264>
- Roache, Rebecca. *Yok Ebesinin Örekesi: Küfrün Kısa Tarihi*. çev. Ceren Han. İstanbul: Düşbaz Kitaplar, 2024.

- Rousseau, Jean Jack. *Dillerin Kökeni Üstüne Deneme*. çev. Ömer Albayrak. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2019.
- Sennett, Richard- Cobb, Jonathan. *Sınıfın Gizli Yaraları*. çev. Mustafa Kemal Coşkun. Ankara: Heretik, 2021.
- Senberg, Asne, et. al. "Swearing and Coprophena – A Multidimensional Approach". *Neuroscience and Biobehavioral Review*, (2021), 12-22.
<https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2021.03.016>
- Slatery, Martin. *Sosyolojide Temel Fikirler*. çev. Ümit Tatlıcan-Gülhan Demiriz. Bursa: Sentez Yayıncılık, 2017.
- Solms, Mark. & Turnbull, Oliver. *Beyin ve İç Dünya: Özel Deneyimin Sinirbilimine Giriş*. çev. Hakan Atalay. İstanbul: Metis Yayınları, 2020.
- Solomon, Robert. C. *Duygulara Sadakat*. çev. Funda Çoban. Ankara: Nika Yayınevi, 2016.
- Şenel, Mustafa. "Bilinçaltına Dayalı Etnik Küfürler". *Karadeniz Araştırmaları Dergisi* 32/32 (2012), 137-154.
- Tunç, Serkan. *Akran Zorbalığında Küfür Kullanımının Okul Sosyal Hayatına Etkileri*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Vingerhoets, A. J. et. al. "Swearing: A Biopsychosocial Perspective". *Psychological Topics* 22/2 (2013), 287-304.
- Voloşinov, Valentin Nikolayeviç. *Marksizm ve Dil Felsefesi*. çev. Mehmet Küçük. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2001.
- Yıldız, Züleyha. *Çocuklar Arasında Yaygınlaşan Argo-Küfür Kullanımının Azaltılmasında Ailenin ve Okullarda Verilen Değerler Eğitiminin Rolü*. Bayburt: Bayburt Üniversitesi, Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Yücetürk, Cem. *Futbol Fanatizmi ve Yeni Medya: Ekşisözlük'te Yer Alan Nefret Söylemleri Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Washmuth, Nicholas. B. -Stephens, Richard. "We Do Give A Damn: Improving Patient Outcomes With Swearing." *Washmuth and Stephens Archives of Physiotherapy* 12/6 (2022), 2-4. <https://doi.org/10.1186/s40945-022-00131-8>
- Wood, Gary. *Toplumsal Cinsiyet Psikolojisi*. çev. Ezgi Tanıl. Ankara: Nobel Yaşam, 2021.